

วรรณคดี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในงานวิจัยเรื่องความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครูของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง และนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น

1. ขอบข่ายงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา
2. หน้าที่ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 - 2.1 งานวิชาการ
 - 2.2 งานธุรการ
 - 2.3 งานบริการ
 - 2.4 งานปกครอง
 - 2.5 งานกิจกรรมนักเรียน
 - 2.6 งานบริการชุมชน
3. ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3.1 ความหมายของความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

3.2 ความต้องการและองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น

1. งานวิจัยในประเทศ
 - 1.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู
 - 1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
2. งานวิจัยในต่างประเทศ
 - 2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู
 - 2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 1 วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

1. ขอบข่ายงานของโรงเรียนมัธยมศึกษา

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 5) พิจารณาให้โรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งงานในโรงเรียนออกเป็น 4 งานใหญ่ ๆ คือ

1. งานธุรการ เป็นงานที่ช่วยให้การดำเนินงานในโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย
2. งานปกครอง เป็นงานควบคุมดูแลและปรับปรุงความประพฤติของนักเรียน
3. งานวิชาการ เป็นงานที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน ปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของโรงเรียน
4. งานบริการ เป็นงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการเรียนการสอน ดูแลสุขภาพอนามัยและโภชนาการของนักเรียน

นอกจากนั้น นักการศึกษาหลายท่านได้กำหนดขอบข่ายงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ต่าง ๆ กันดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2523: 148) ได้จัดรูปของการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นฝ่ายใหญ่ๆ 3 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายวิชาการ (Academic Affairs) ทำหน้าที่ควบคุมดูแลการจัดการเรียนการสอน เช่น การจัดวิชาเรียน ตารางสอน การจัดครูเข้าทำการสอน ควบคุมคุณภาพของการสอน การจัดการประเมินผลการสอนของนักเรียนเพื่อการเลื่อนชั้น หรือการเลือกเรียนวิชาต่างๆ เป็นต้น
2. ฝ่ายธุรการ (Business Affairs) ทำหน้าที่ให้บริการแก่ฝ่ายวิชาการและฝ่ายกิจการนักเรียน ควบคุมด้านการใช้จ่ายเงิน การติดต่อกับสถาบัน หรือเอกชนภายนอกโรงเรียน การจัดหาวัสดุครุภัณฑ์ต่างๆ การปฏิบัติงานประจำของโรงเรียน เป็นต้น
3. ฝ่ายกิจการนักเรียน (Student Affairs) ทำหน้าที่ปกครอง และให้บริการแก่นักเรียนเพื่อให้เกิดความสะดวกในการศึกษาเล่าเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียนเพื่อเสริมสร้างให้เกิดความสมบูรณ์ในการเรียนการสอนยิ่งขึ้น และการจัดบริการแนะนำเพื่อช่วยแก้ปัญหา

บางอย่าง รวมทั้งแนะช่องทางในการแก้ปัญหาต่างๆที่นักเรียนต้องประสบอยู่ด้วย

วีจิตร วรุตมางกูร (2523| 25) ได้กำหนดงานและขอบข่ายของงานในโรงเรียนไว้ 5 ประการคือ

1. งานในหน้าที่ทำการสอน (Teaching Function)
2. งานในหน้าที่นิเทศ (Supervision Function)
3. งานในหน้าที่ธุรการ (Management Function)
4. งานในหน้าที่บริการนักเรียน (Special Service Function)
5. งานในหน้าที่บริหารทั่วไป (General Administrative Function)

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2525| 99) ได้แบ่งงานการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. งานด้านวิชาการ
2. งานด้านบุคลากร
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานธุรการ การเงิน และบริการ
5. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

พิสค์ (Fisk 1957: 211-225) ได้แบ่งงานของโรงเรียนออกเป็น 4 ประการ คือ

1. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
2. งานด้านวิชาการ
3. งานด้านบุคลากร
4. งานด้านธุรการ การเงินและบริการ

สมิธ (Smith 1961: 170) ได้แบ่งงานของโรงเรียนออกเป็น 7 ประการ และเรียงลำดับความสำคัญพร้อมทั้ง เปรียบเทียบปริมาณงานในแต่ละด้านเป็นร้อยละดังนี้

- | | |
|-----------------------------|-----------|
| 1. งานด้านหลักสูตร | ร้อยละ 40 |
| 2. งานด้านครูและเจ้าหน้าที่ | ร้อยละ 20 |
| 3. งานด้านกิจการนักเรียน | ร้อยละ 20 |

- | | |
|--|----------|
| 4. งานทั่ว ๆ ไป | ร้อยละ 5 |
| 5. งานด้านการเงิน | ร้อยละ 5 |
| 6. งานด้านอาคารและสถานที่ | ร้อยละ 5 |
| 7. งานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน | ร้อยละ 5 |

มิลเลอร์ (Miller 1965: 375-440) ได้แบ่งงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาไว้ดังนี้

1. งานเกี่ยวกับนักเรียน
2. โปรแกรมการเรียนการสอน
3. การปฏิบัติงานตามโปรแกรมการเรียนการสอน
4. งานบริหารบุคลากรที่ไม่ใช่ผู้สอน
5. งานด้านอาคารสถานที่
6. อุปกรณ์การศึกษา
7. งานบริการส่งเสริมวิชาการ
8. งานด้านการเงิน
9. งานเกี่ยวกับการประเมินผล

จากการศึกษาขอบข่ายงานของโรงเรียนมัธยมศึกษาซึ่งแบ่งโดยกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และนักการศึกษา ดังกล่าวแล้ว อาจสรุปได้ว่าได้ว่างานในโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

1. งานด้านการเรียนการสอน
2. งานด้านธุรการ งานบริการ และงานปกครอง
3. งานด้านกิจกรรมนักเรียน
4. งานด้านการบริการชุมชน

2. หน้าที่ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา

จากระเบียบข้าราชการครู พ.ศ. 2523 (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 1 2526: 1-2) ได้กำหนดให้ครูวิทยาศาสตร์เป็นข้าราชการครู ซึ่งมีตำแหน่งเป็นครูผู้สอนในหน่วยงานทางการศึกษาประเภทครู (ป) คือ ครูสายปฏิบัติการสอนซึ่งมีหน้าที่

ความรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติ ดังนี้

1. สอนและอบรมความรู้สามัญ หรือวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย
2. อบรมศีลธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านความประพฤติของนักเรียนนักศึกษา
3. รับผิดชอบในกระบวนการเรียนการสอน เช่น เตรียมการสอน การวัดผล ประเมินผล หรือให้คำแนะนำและแนะแนวการศึกษา การแนะแนวอาชีพแก่นักเรียน นักศึกษาและผู้ปกครอง แนะนำปัญหาต่างๆแก่นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาชีวิต หรือสอนและอบรมความรู้สามัญ หรือวิชาชีพแก่ประชาชน
4. ให้คำปรึกษา หรือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆของนักเรียนนักศึกษา
5. จัดบริการด้านวิชาการ และร่วมมือกับฝ่ายวิชาการของสถานศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ในวิชาที่รับผิดชอบ
6. ให้บริการแก่สังคมในด้านวิชาการ และด้านอื่นๆ เช่น เป็นที่ปรึกษาให้ความรู้ เป็นผู้นำหรือร่วมกิจกรรมของสังคม
7. ศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์ วิจัย นิเทศหรือช่วยนิเทศ
8. รวบรวมวิทยาการ และประสบการณ์ใหม่ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
9. ปฏิบัติงานให้บริการทางการศึกษา หรือการส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น การควบคุมดูแล จัดหา ผลิตและบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ทางการศึกษา
10. ให้บริการทางสุขภาพอนามัย โภชนาการ หอสมุด
11. ปฏิบัติงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ศูนย์วิทยทรัพยากร

กล่าวโดยสรุป งานด้านต่าง ๆ ที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องรับผิดชอบที่จะปฏิบัติตามระเบียบข้าราชการครู ได้แก่

1. งานด้านวิชาการ อันได้แก่ การเตรียมการสอน การผลิตและบำรุงรักษาสื่อ การเรียนการสอนการวัดและประเมินผล การจัดบริการด้านวิชาการ การแนะแนวการศึกษา และอาชีพ และการนิเทศการสอน
2. งานด้านการปกครอง ได้แก่การให้การอบรมนักเรียนทั้งด้านศีลธรรม จรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านความประพฤติของนักเรียน

3. งานด้านการให้คำปรึกษา หรือ ในการจัดกิจกรรมต่างๆของนักเรียน
4. งานด้านการให้บริการแก่สังคมหรือชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการศึกษา
ด้านการประกอบอาชีพ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน เป็นต้น
5. งานด้านธุรการ ซึ่งเป็นงานที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ เช่น งานควบคุม
พัสดุครุภัณฑ์ งานสารบรรณ งานการเงิน ฯลฯ

2.1 งานวิชาการ

2.1.1 ความหมายของงานวิชาการ

กรมสามัญศึกษา (2519: 208) ให้ความหมายว่า "งานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนประเภทใด มาตรฐานหรือคุณภาพการศึกษามักจะได้รับการพิจารณาขึ้นมูลฐานจากผลงาน หรือคุณภาพด้านการศึกษาจากผลงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ"

วิญญู สาร (2523: 232) ให้ความหมายของงานวิชาการว่า "เป็นงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุง พัฒนาการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด"

ดังนั้น งานวิชาการจึง เป็นงานหลักในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาในโรงเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนในทางที่พึงประสงค์

2.1.2 ผู้ปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา

บุคลากรในโรงเรียนแบ่งออกได้เป็นหลายระดับ แต่ละระดับมีหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไป สำหรับงานด้านวิชาการ มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานแบ่งตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

1. หัวหน้าสถานศึกษา หัวหน้าสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานของโรงเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย หัวหน้าสถานศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ได้แก่ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน

2. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน รองลงมาจากหัวหน้าสถานศึกษา
3. หัวหน้าหมวดวิชา หัวหน้าหมวดเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญในด้านวิชาการรองจากผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ต้องรับผิดชอบควบคุม ดูแล และแนะนำครูภายในหมวดวิชาของตนเกี่ยวกับการเรียนการสอนในสายวิชานั้น ๆ
4. ครู เป็นผู้ปฏิบัติการสอนในหมวดวิชาต่าง ๆ เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียน และดำเนินการสอนโดยตรง จึงนับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญมากในการที่จะทำให้การศึกษาบรรลุผลตามเป้าหมาย

เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านการสอนของครูนั้น กรมสามัญศึกษา (2519: 211-212) ได้กำหนดหน้าที่ของครูผู้สอนไว้ดังนี้

1. จัดทำโครงการสอนในเนื้อหาวิชาตามหลักสูตรให้สมบูรณ์ โดยมีลำดับขั้นตอนตามหลักการ
2. เตรียมการสอนในเนื้อหาวิชาให้สมบูรณ์
3. เตรียมอุปกรณ์ จัดหาอุปกรณ์ที่จะใช้ในบทเรียนนั้น ๆ ให้ตรงตามจุดประสงค์
4. ดำเนินการสอนโดยวิธีการตามลำดับขั้น ศึกษาการใช้อุปกรณ์และใช้ให้ถูกต้องกับบทเรียน เหมาะสมกับเวลา และเก็บรักษาไว้ให้ดี มีการประเมินผลตามกระบวนการเรียนการสอนแต่ละบทเรียนอย่างมีหลักวิชา และแก้ไขข้อบกพร่องด้านการเรียนการสอนอยู่เสมอ
5. ออกข้อสอบให้เสร็จทัน และจัดพิมพ์ข้อสอบทันตามวัน ตามกำหนด ตรวจข้อสอบทันเวลา และละเอียดละเอียดในการตรวจ รักษาความลับของข้อสอบ จัดคะแนนให้ถูกต้องตามกระบวนการให้คะแนน หรือระดับคะแนน
6. เสียสละเวลาในการสอนซ่อมเสริม หรือทบทวน ตลอดจนให้งานเพิ่มเติมนอกเหนือเวลาราชการ เพื่อให้การเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น หรือให้ทันตามหลักสูตร
7. ควบคุมชั้นเรียนให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยอยู่เสมอ และหาทางช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นด้วยความประพฤติ และเสริมสร้างทัศนคติที่ดีงามให้มีขึ้น
8. รักษาเวลาในการเข้าสอน และออกจากห้องสอน
9. หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อความแม่นยำในวิชาที่สอน หรือเพื่อสร้างศรัทธาแก่ตนเอง

10. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น มีน้ำใจ มีความจริงใจ มีอัธยาศัยที่ดีต่อกัน เสริมสร้างความสามัคคี และความสงบสุข ไม่ก่อให้เกิดความแตกร้าง
11. มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์งานของตนให้ดียิ่งขึ้น หรือเสนอแนะวิธีที่ดีใน การที่จะพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น
12. ตรวจงานเด็ก และแก้ไขข้อผิดพลาดอยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุป ในการปฏิบัติงานของครูวิทยาศาสตร์นั้น นอกจากครูวิทยาศาสตร์จะ ต้องทำโครงการสอน เตรียมการสอน เตรียมอุปกรณ์ ดำเนินการสอนอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ครูวิทยาศาสตร์ยังต้องรับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนการสอน สอนซ่อมเสริมให้แก่นักเรียน ที่มีผลการเรียนต่ำหรือไม่ผ่านจุดประสงค์ หากความรู้เพิ่มเติม และปรับปรุงแก้ไขหาข้อบกพร่อง ด้านการเรียนการสอนอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

2.2 งานธุรการ

งานธุรการ เป็นส่วนหนึ่งช่วยสนับสนุนให้งานด้านอื่น ๆ ในโรงเรียนดำเนินไป ได้ด้วยดี ผู้บริหารการศึกษาจึงควรจะต้องเอาใจใส่ในงานด้านนี้ให้มาก เพื่อให้ครู-อาจารย์ได้ ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงาน ได้มีผู้รู้หลายท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานธุรการไว้ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2523| 227) ให้ความเห็นว่า งานธุรการแบ่งออกได้เป็น

7 ประเภทด้วยกัน คือ

1. งานสารบรรณ
2. งานการเงิน
3. การจัดทำงบประมาณประจำปี
4. การควบคุมพัสดุภัณฑ์
5. งานทะเบียนนักเรียน การออกใบรับรองต่าง ๆ และการจัดทำรายงานกิจกรรมต่าง ๆ
6. การดูแลรักษาอาคารสถานที่
7. การประชาสัมพันธ์

ปิฎกสาธ (2513| 356-362) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับงานธุรการและการเงินไว้ดังนี้

1. การจัดโรงเรียน การจัดตารางเรียน ปฏิทินโรงเรียน
2. กิจการนักเรียน ทะเบียนนักเรียน เวลาเรียน และสมุดรายงานต่างๆ
3. บุคลากรเกี่ยวกับครู คนงาน และภารโรง
4. หลักสูตร แบบเรียน และอุปกรณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับการสอน
5. กิจกรรมต่าง ๆ เช่น เอกสารเกี่ยวกับกิจกรรม
6. งานธุรการทั่วไป ได้แก่ งานสารบรรณ การเงิน งบประมาณ พัสดุครุภัณฑ์
7. การบำรุงรักษา เพื่อประสิทธิผลของโรงเรียน ได้แก่ วารสารต่าง ๆ

กิจการเพื่อความปลอดภัยของโรงเรียน และบริการต่าง ๆ ของโรงเรียนที่มีแก่สาธารณชน
หน่วยงานอื่น

จากเอกสารการอบรมครูใหญ่ สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดทิวราชอาณาจักร
รุ่นที่ 6 นั้น นิรมล สวัสดิบุตร (2519| ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้ให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับงาน
ธุรการไว้ว่า งานธุรการคืองานอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากงานวิชาการ งานธุรการเป็นเครื่อง
ช่วยให้ความสะดวก และช่วยส่งเสริมงานด้านวิชาการ และช่วยให้โรงเรียนดำเนินกิจการ
อยู่ได้ พร้อมกันนั้นก็ยังสรุปประเภทของงานธุรการว่าประกอบไปด้วย

1. งานหนังสือในสำนักงาน
2. งานทะเบียนประวัติในโรงเรียน คน และสิ่งของ
3. งานการเงิน
4. งานที่เกี่ยวกับพัสดุครุภัณฑ์
5. งานที่วัดด้วยกำหนดเวลา
6. งานเก็บรักษาเอกสาร
7. งานบริการ
8. งานประชาสัมพันธ์
9. งานสวัสดิการผู้ทำงาน และนักเรียน

สตูปปี และ จอห์นสัน (Stoop and Johnson 1967: 22-27) ได้กล่าวถึงหน้าที่
ของผู้บริหารในด้านที่เกี่ยวกับธุรกิจของโรงเรียนพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องเป็นนักบริหารธุรกิจ
เพื่อจัดการเกี่ยวกับธุรกิจของโรงเรียน ซึ่งได้แก่

1. งานเกี่ยวกับอาคารสถานที่ บริเวณโรงเรียน
2. งานเกี่ยวกับการจัดอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และอุปกรณ์การสอน
3. งานเกี่ยวกับงบประมาณการเงิน
4. งานเกี่ยวกับการจัดบริการอาหารกลางวัน
5. งานเกี่ยวกับทะเบียน และสถิติทุก ๆ อย่างของโรงเรียน
6. งานเกี่ยวกับนักเรียนโดยตรง

กล่าวโดยสรุป งานธุรการเป็นงานที่นอกเหนือจากงานวิชาการ เป็นงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียน ส่งเสริมงานด้านวิชาการ และทำให้โรงเรียนดำเนินกิจการอยู่ได้ งานธุรการแบ่งออกเป็น

1. งานสารบรรณ
2. งานการเงิน
3. งานทะเบียนประวัตินักเรียนและครู บัญชีรายชื่อ และสถิติต่าง ๆ
4. งานพัสดุครุภัณฑ์
5. งานอาคารสถานที่
6. งานประชาสัมพันธ์ และงานสื่อสารภายในโรงเรียน

งานสารบรรณ เป็นงานที่เกี่ยวกับหนังสือ นับตั้งแต่ การคิด ร่าง เขียน แต่ง พิมพ์ จดจำ ทำสำเนา รับส่ง บันทึก ย่อเรื่อง เสนอ สั่งการ เก็บเข้าที่และค้นหา งานสารบรรณ เป็นจุดเริ่มต้นของการติดต่องานกับองค์การหรือเอกชนภายนอกโรงเรียน มีความสำคัญคือเป็นผู้เก็บหลักฐานการติดต่อ เพื่อใช้เป็นหลักฐานในการอ้างอิง หรือเพื่อทราบว่าเป็นเรื่องนั้น ๆ ได้ดำเนินการไปเพียงใด และตรงตามจุดประสงค์หรือไม่ (การมัธยมศึกษาวิเทศ 2533: 70)

งานการเงิน ได้แก่การรับและเบิกจ่ายเงิน การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การซื้อพัสดุครุภัณฑ์ ตลอดจนการควบคุมและการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงิน การบัญชีของโรงเรียน

งานพัสดุครุภัณฑ์ เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดซื้อ เก็บรักษา จัดทำทะเบียนรับและจ่ายพัสดุครุภัณฑ์ที่มีใช้ในโรงเรียน

งานอาคารสถานที่ เป็นงานที่เกี่ยวกับการดูแลรักษาอาคาร สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน ให้อยู่ในสภาพที่แข็งแรง ใช้การได้ และสะอาดถูกสุขอนามัย

งานประชาสัมพันธ์ และสื่อสารภายในโรงเรียน เป็นงานที่เกี่ยวกับการติดต่อสื่อ

สารและเผยแพร่ข่าวสารภายในโรงเรียน ช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็ว

2.3 งานบริการ

จากการศึกษางานบริการในโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่างานบริการแบ่งออกได้เป็นหลายส่วน ซึ่งแต่ละส่วนมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป

งานอนามัยโรงเรียน เป็นงานบริการที่จัดขึ้นเพื่อป้องกันและรักษา ส่งเสริมสุขภาพของนักเรียน ซึ่งนอกจากจะให้บริการด้านการตรวจรักษาร่างกายเบื้องต้นแล้ว อาจรับผิดชอบในการจัดน้ำดื่มที่ถูกสุขลักษณะ และห้องน้ำที่ถูกสุขลักษณะและมีปริมาณเพียงพอกับจำนวนนักเรียนอีกด้วย

งานโภชนาการ เป็นงานบริการที่จัดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียนในการรับประทานอาหารกลางวันที่ถูกสุขลักษณะ

งานห้องสมุด เป็นงานบริการสนับสนุนการสอนที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นอย่างมาก มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดหาหนังสือ วารสาร และสิ่งพิมพ์ประเภทต่าง ๆ ไว้ให้บริการแก่ครูและนักเรียนเพื่อประโยชน์ทางวิชาการและเพื่อความบันเทิง

งานโสตทัศนศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดหา บำรุงรักษา ตลอดจนให้บริการแก่ครูและนักเรียน ในด้านโสตทัศนวัสดุ

งานแนะแนว เป็นงานบริการที่มีหน้าที่สำรวจปัญหาและความต้องการ และให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักเรียนที่มีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางการเรียน การปรับตัวเข้ากับสังคม ปัญหาครอบครัว และอื่น ๆ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.4 งานปกครอง

นอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้ว ครูยังต้องมีหน้าที่อบรมศีลธรรมจรรยา มารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม รวมทั้งแก้ไขข้อบกพร่องทางด้านความประพฤติของนักเรียน ซึ่งถือเป็นงานด้านปกครองนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 1 2526 | 5)

2.4.1 จุดมุ่งหมายของงานปกครอง

มีผู้รู้หลายท่านได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของงานปกครองไว้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา (2520: 42) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการปกครองนักเรียนไว้ว่า

1. เพื่อเป็นการปกครองนักเรียนอย่างใกล้ชิด
2. เพื่อให้รู้ความเคลื่อนไหวของนักเรียน
3. เพื่อให้เป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนพอที่จะระบายความคิดและความทุกข์ได้ ตลอดจนช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาค่าต่าง ๆ ของนักเรียน
4. เพื่อช่วยป้องกันเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้น และถ้าเกิดขึ้นแล้ว จะช่วยระงับเหตุการณ์เหล่านั้น

ในการสัมมนาการมัธยมศึกษาวินิต (ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524: 4) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการปกครองนักเรียนไว้ว่า

1. เพื่อเป็นการเสริมสร้าง และดำรงไว้ซึ่งลักษณะความเจริญก้าวหน้าทั้งมวลของโรงเรียน
2. เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้นักเรียนรู้จักทำงานเป็น
3. เพื่อเป็นการส่งเสริมที่จะให้มีการปลูกฝังวินัยของตนเองไว้เป็นรากฐานในตัวของเด็กนักเรียนเหล่านั้น

เดวิส (Davis 1949: 4) กล่าวว่า การปกครองนักเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างปัญญา และประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียนทุกคนได้คำนึงถึงความต้องการของแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน

เรนนี (Wrenn 1961: 57-60) ให้ความเห็นว่า การปกครองนักเรียนมีจุดมุ่งหมายพอสรุปได้ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการของนักเรียน ในฐานะที่เขาได้เป็นสมาชิกของสังคม และในฐานะที่เป็นประชากรของชาติ และของโลก
2. เพื่อเป็นการวิเคราะห์ความต้องการของนักเรียน และจัดกิจกรรมและอุปกรณ์

ต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการเหล่านั้น

3. เพื่อเป็นการปรับปรุง และบำรุงขวัญของสมาชิกในสถานศึกษา และเพื่อที่จะใช้สถานศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการสร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้แก่สังคม

4. เพื่อเป็นการมุ่งเน้นที่นักเรียนแต่ละคน เพื่อที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และวุฒิภาวะให้แก่ นักเรียนแต่ละคน อันจะทำให้ประสิทธิภาพของสถานศึกษา และมาตรฐานของสังคมสูงขึ้น

จากความมุ่งหมายของการปกครองนักเรียนที่ได้ศึกษามานั้น สรุปได้ว่า การปกครองนักเรียนเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีวินัย เป็นการเตรียมตัวนักเรียน เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เป็นประชากรที่ดีของชาติ และของโลก สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่าง เป็นสุข

2.4.2 หน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา (2520| 17) ได้กำหนดให้ฝ่ายปกครองนักเรียนมีหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. ควบคุมดูแลคณะสี อาจารย์ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยตามนโยบายของโรงเรียน
2. ควบคุมดูแลเกี่ยวกับความประพฤติและระเบียบวินัยของนักเรียนในโรงเรียน
3. จัดและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ครู เหวอร์ประจำวัน
4. ประสานงานกับองค์การ และสมาคมที่ดั่งขึ้นเพื่อส่งเสริมการศึกษา
5. ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองและชุมชน
6. ประสานงานกับฝ่ายอื่น ๆ เช่น ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ

และฝ่ายบริหาร

จากผลการสัมมนาผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองของโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วกลาง ได้เสนอเกี่ยวกับหน้าที่ของฝ่ายปกครองนักเรียน ไว้ดังนี้ (กรมสามัญศึกษา 2520| 14-17)

1. งานเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ได้แก่การจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายปกครอง เพื่อเป็นแกนกลาง และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน

2. งานเกี่ยวกับการสร้างควมมีวินัยของนักเรียน ได้แก่

2.1 การอบรมชี้แจงและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจกฎ ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน

2.2 การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์ประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับคณะ หรือฝ่ายแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาและดูแลการปฏิบัติตนของนักเรียน เพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่วางไว้

2.3 การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อแก้ปัญหาในการปฏิบัติตนที่ผิดระเบียบของนักเรียน

2.4 การควบคุมดูแล กวดขันให้นักเรียนปฏิบัติตามระเบียบ ข้อบังคับ และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายเครื่องแบบนักเรียน การมาโรงเรียนให้ทันเวลา การหนีเรียน เป็นต้น

3. งานเกี่ยวกับการรักษาวินัยของนักเรียน การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับของโรงเรียนซึ่งนักเรียนมักจะทำเป็นประจำ และฝ่ายปกครองมีหน้าที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่

3.1 การสอบสวนข้อเท็จจริง

3.2 การตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย

3.3 การลงโทษ ซึ่งจะใช้ระเบียบว่าด้วยการลงโทษของกระทรวงศึกษาธิการ

3.4 การติดต่อประสานงานกับครู-อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ

ของโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายบริหาร

4. งานเกี่ยวกับสวัสดิการของครูและนักเรียน การเอาใจใส่ในการจัดสวัสดิการให้ความสะดวกแก่นักเรียนเป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยในเรื่องความสงบเรียบร้อย และควมมีวินัยของนักเรียนได้มาก เช่น ความสะอาดของบริเวณอาคารสถานที่ การจัดการควบคุมการจำหน่ายอาหารในโรงเรียน เป็นต้น

จากหน้าที่ของฝ่ายปกครองนักเรียนของโรงเรียนที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่างานของฝ่ายปกครองนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูโรงเรียน และตัวนักเรียนเอง ดังนั้นครูจะต้องร่วมมือกับฝ่ายปกครองเพื่อให้งานปกครองของโรงเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพอจะสรุปงานของครูเกี่ยวกับงานปกครองนักเรียนได้ดังนี้

1. ควบคุมดูแลความประพฤตินักเรียน
2. แก้ไขความประพฤติของนักเรียน
3. ส่งเสริมความประพฤติและการรักษาวินัยของนักเรียน
4. ติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนและชุมชน
5. ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูเวรประจำวัน
6. ปฏิบัติงานในหน้าที่ครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา
7. งานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าสถานศึกษา

2.5 งานกิจกรรมนักเรียน

จากการกำหนดงานและหน้าที่ของครูที่มีหน้าที่ปฏิบัติการสอนนั้น ครูมีหน้าที่ให้ความร่วมมือกับหมวดวิชากิจกรรมในสถานศึกษาที่ตนสังกัดอยู่ (กรมสามัญศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 1 2526: 256) โดยครูมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนนักศึกษา ซึ่งครูควรมีความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานดังนี้

2.5.1 ความหมายของกิจกรรมนักเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2524: 21) ให้ความหมายว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อสนองความสนใจ และเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ อุดมนิสัยของนักเรียน ให้เหมาะสมกับสังคมประชาธิปไตย

ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ (2520: 161) กล่าวถึงความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า "กิจกรรมนักเรียน (Student Activities) เป็นคำที่ใช้เรียกชื่อกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน ตามแนวคิดที่ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่มีขึ้นในโรงเรียนถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร แยกกันไม่ได้ จึงใช้คำที่มีความหมายรวมกันว่า กิจกรรมนักเรียน"

ประดับ นิลพังงา (2524: 25-26) ให้ความหมายว่า "กิจกรรมนักเรียน หมายถึง กิจกรรมต่างๆรวมทั้งประสบการณ์ที่สถานศึกษาจัดให้แก่ผู้เรียน เพื่อมุ่งความเจริญงอกงาม

ของผู้เรียน"

เฟรดเดอริก (Frederick 1959: 6) ให้ความหมายว่า "กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นโดยผู้เรียนสมัครใจที่จะเข้าร่วมดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนของอาจารย์ ไม่มีหน่วยกิตหรือคะแนนใด ๆ ซึ่งจะช่วยทำให้ผู้เรียนเลื่อนชั้น และสำเร็จการศึกษา"

กู๊ด (Good 1973: 9) ให้ความหมายของกิจกรรมนักเรียนไว้ สรุปได้ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่นักเรียนสมัครใจเข้าร่วมดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากคณาจารย์ และอยู่ภายใต้การควบคุมของสถาบันการศึกษา
2. จัดขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อสร้างความสนุกสนาน เพิ่มพูนความรู้ ให้โอกาสนักเรียนได้แสดงความสามารถ รวมทั้ง เพื่อส่งเสริมความเจริญเติบโตของนักเรียน เพิ่มเติมจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
3. จัดขึ้นโดยไม่กำหนดหน่วยกิตหรือคะแนน และสิทธิที่ได้
4. มีบรรยากาศเป็นกันเอง

จากความหมายของกิจกรรมนักเรียนดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียนหมายถึง กิจกรรมที่โรงเรียน ครู และนักเรียนร่วมกันจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจ และส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนนอกเหนือไปจากกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น พัฒนาบุคลิกภาพ อุบนิสัยัย ค่านิยม และปลูกฝัง เจตคติที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2.5.2 จุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียน

จากคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ 2520: 25) กำหนดจุดประสงค์ของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบวินัย
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมี

พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย
5. เพื่อให้มีความซื่อซึ้งในคุณค่า ค้ำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย
6. เพื่อให้เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะ
7. เพื่อส่งเสริม ทักษะ ความถนัด และความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์
8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และให้รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างเสริมความมั่นคงของชาติ
10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม
11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ระดับ นิลพิงงา (25251 22-25) ได้สรุปรวบรวมจุดมุ่งหมายของการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. เพื่อสนองความต้องการด้านจิตวิทยาของเด็ก และเพื่อหาคุณค่าของแรงดันด้านต่าง ๆ อันเป็นมูลฐานสำคัญที่ก่อให้เกิดผลดีแก่การศึกษาและการเรียนรู้ของเด็ก
2. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมประชาธิปไตย การได้เข้าร่วมกิจกรรมเด็กจะได้เรียนรู้การร่วมมือกันทางสังคม การรู้จักเคารพกฎและคำสั่ง เพื่อก่อให้เกิดการมีวินัยที่ดี การยอมรับนับถือความคิดเห็นของผู้อื่น ความรับผิดชอบ หน้าที่ ฝึกความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
3. เพื่อเสริมสร้างการรู้จักนำตนเองและบังคับตนเอง ได้มีความเชื่อมั่นในตนเอง จากการได้เข้าร่วมกิจกรรมกับคนอื่นจะเป็นโอกาสให้ได้ฝึกคุณลักษณะที่ดีของแต่ละคนไปด้วย
4. เพื่อสำรวจ พัฒนาความมั่นใจ และความถนัดของแต่ละบุคคล เพื่อจะได้พัฒนาความสามารถนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถ มีความศรัทธาเริ่มสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ และจะได้ค้นพบความสามารถพิเศษ ความถนัดและความสนใจที่แท้จริง และได้ฝึกฝนพัฒนาความสามารถนั้นโดยการลองเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตนสนใจ
5. เพื่ออบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนที่มีความมีศีลธรรมดี การเข้าร่วมกิจกรรมทางด้านศีลธรรมเป็นโอกาสที่จะพัฒนาเด็กให้ปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องในด้านจรรยา มารยาทอันดีงาม
6. เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เป็นการช่วยลดปัญหาด้านความประพฤติและระเบียบวินัยที่น้อยลง

7. เพื่อให้เด็กสนใจในกิจการของโรงเรียนให้มากขึ้น เด็กก็อาจมีโอกาสร่างเกียรติ และความก้าวหน้าให้แก่สถานศึกษา ทำให้เด็กเกิดความภูมิใจในสถาบันการศึกษาของตน หยิ่งในเกียรติของสถาบันและมีวิญญู

8. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางการศึกษา อย่างแท้จริง การจัดกิจกรรมที่สัมพันธ์กับวิชาการที่เรียนในหลักสูตร เป็นการส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

9. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้รู้จักเคารพกฎ ข้อบังคับต่าง ๆ ในสังคมที่ตนอยู่ การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทำงานตามความพอใจเป็นการพัฒนาด้านสังคมเป็นอย่างมาก

10. เพื่อสอนให้มีการร่วมมือในวงสังคม กิจกรรมร่วมหลักสูตรจะให้โอกาสเด็กรู้จักติดต่อสังคมกับชุมชนภายนอก

11. ทำให้รู้จักวิธีทำงานเป็นหมู่ รู้จักแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง รู้จักเตรียมตัวเพื่ออนาคต

12. เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความสมบูรณ์ทั้งทางกายและใจ

13. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน

14. เพื่อเตรียมตัวเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว จากการได้ทำงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ ก็จะเป็นการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต

สรุปได้ว่ากิจกรรมนักเรียนมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่ควรเน้นคือ

1. เพื่อเป็นการส่งเสริมให้การเรียนการสอนนักเรียนตามหลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งจะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการศึกษาอย่างแท้จริง คือส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

2. เพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตวิทยาของนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการรู้จักตนเอง และการแสวงหารูปแบบในการดำเนินชีวิต นั่นคือ จากการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ นักเรียนจะได้ค้นพบความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตนเอง และมีโอกาสพัฒนาความสนใจและความถนัดเหล่านั้น

3. เพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาบุคลิกภาพ และลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้อยู่ในสังคมแบบประชาธิปไตยได้อย่างมีความสุข กล่าวคือ เพื่อส่งเสริมให้มีนิสัยรักความมีระเบียบวินัย มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักรับผิดชอบ

เคารพกฎและกติกาของสังคม มีทักษะในการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม เป็นต้น

2.5.3 ประเภทของกิจกรรมนักเรียน

จากคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ (2524: 35) กำหนดประเภทของกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประเภท คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาด หรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้บำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมรักษาดินแดน
2. กิจกรรมศาสนา
3. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย
4. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
5. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

2.5.4 หน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน

ครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างมากในการที่จะทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมนักเรียนเป็นไปในทางที่ดี และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ ครูที่ปรึกษาควรจะมีคุณสมบัติ บทบาท และหน้าที่ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และวิธีดำเนินงานของกิจกรรมนักเรียนได้เป็นอย่างดี
2. สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินงานของกิจกรรมนักเรียนแก่นักเรียนได้
3. สามารถให้คำแนะนำนักเรียนให้รู้จักเลือกเข้าเป็นสมาชิกของชุมนุม
4. สามารถเร้าความสนใจของนักเรียนเพื่อให้เข้ามาร่วมกิจกรรมนักเรียนได้
5. เป็นผู้รายงานกิจการต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ปฏิบัติไปแล้วต่อผู้บริหารโรงเรียน

6. ต้องอยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนทุกครั้งที่มีการจัดกิจกรรม
7. คอยดูแลนักเรียนให้ปฏิบัติกิจกรรมให้เป็นไปตามแผนงานที่ได้วางไว้
8. ถ้ามีสิ่งไม่ดั่งงามเกิดขึ้นในชุมนุม ครูจะต้องเป็นผู้รายงานให้ผู้บริหารทราบ
9. มีส่วนร่วมในการดำเนินการประเมินผลของกิจกรรม

กรมสามัญศึกษา (2526 | 6-7) กล่าวว่า หน้าที่และความรับผิดชอบของครูที่ปรึกษา

กิจกรรมนักเรียน มีดังนี้

1. รับผิดชอบการดำเนินการจัดกิจกรรมนักเรียน
2. จัดระเบียบข้อบังคับของแต่ละกิจกรรม
3. ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเข้าใจความมุ่งหมาย และแนวทางจัดกิจกรรมแต่ละ

กิจกรรม

4. ดำเนินการรับสมัครสมาชิก
5. จัดประชุมปฐมนิเทศแก่สมาชิก
6. ร่วมกับคณะกรรมการดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติงาน และกำหนดโครงการต่าง ๆ

ของแต่ละกิจกรรม

7. จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน
8. ควบคุมกิจกรรมให้เป็นไปตามปฏิทินการปฏิบัติงานของแต่ละกิจกรรม
9. ปรับปรุงให้สมาชิกได้พัฒนาตามนโยบายของทางโรงเรียน
10. ช่วยเหลือเป็นที่ปรึกษาและร่วมทำกิจกรรมกับสมาชิกอย่างใกล้ชิด

กิจกรรม เพื่อให้นักเรียนกับครู-อาจารย์ในโรงเรียน ครูที่ปรึกษา กิจกรรม หัวหน้าหมวด เพื่อให้นักเรียนดำเนินการด้วยความราบรื่น

12. ประเมินผลการดำเนินการจัดกิจกรรมของสมาชิกทุกครั้ง และทุกภาคเรียน

เพื่อปรับปรุง

13. รายงานการประเมินผลต่อหัวหน้าหมวดกิจกรรมนักเรียน และหัวหน้าสถานศึกษา

จะเห็นได้ว่าครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียน นอกจากจะต้องมีความรู้ ความสนใจในกิจกรรมที่ตนเป็นที่ปรึกษาอยู่แล้ว ยังจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ดี กล่าวคือสามารถเข้ากันได้กับทั้งนักเรียนและผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมนักเรียนเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2.5.5 ประโยชน์ของการจัดกิจกรรมนักเรียน

ประภาพรรณ สุวรรณสุข (2523| 48) กล่าวถึงการจัดกิจกรรมนักเรียน หรือกิจกรรม เสริมหลักสูตร ว่า ก่อให้เกิดประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ครูสามารถใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรวมกลุ่ม ของนักเรียนให้เป็นไปในทางที่ดีตามความต้องการของครูและผู้บริหาร
2. นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง และสามารถนำเอาประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้ ในชีวิตประจำวันได้
3. ช่วยส่งเสริมความเจริญเติบโตของนักเรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา
4. ช่วยให้นักเรียนรู้จักใช้เวลาว่างไปในทางที่ถูกต้อง
5. ช่วยฝึกนักเรียนให้รู้จักการอยู่ร่วมกันโดยราบรื่นในสังคมประชาธิปไตย
6. ช่วยฝึกนักเรียนให้รู้จักใช้ความคิด ตัดสินใจ และสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้โดย

ลำพัง

บุคคล

7. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการร่วมกันทำงานในสังคม
8. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย
9. ช่วยฝึกให้นักเรียนมีความสามัคคี รักโรงเรียน และรักหมู่คณะ
10. ช่วยฝึกให้นักเรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี
11. ส่งเสริมความสนใจให้เหมาะสมกับลักษณะของความแตกต่างของนักเรียนเป็นราย
12. ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในสาขาวิชาที่ตนถนัด
13. ช่วยลดปัญหาการขาดเรียนของนักเรียน เพราะถ้าโรงเรียนได้จัดกิจกรรมใน

สิ่งที่นักเรียนสนใจ นักเรียนก็จะมีคามกระตือรือร้นในการที่จะมาโรงเรียนทุกวัน

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมนักเรียน เป็นการพัฒนานักเรียนให้มีความพร้อมใน หลาย ๆ ด้าน นอกจากจะพัฒนาในด้านร่างกาย และความคิดแล้ว ยังช่วยปลูกฝังให้เป็น สมาชิกที่ดีของสังคมอีกด้วย

2.6 งานบริการชุมชน

บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่ว ๆ ไป คือ สอนนักเรียน ให้การศึกษา แก่ประชาชน และบริการประชาชน การบริการชุมชนเป็นภารกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน เพราะโรงเรียนมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องสร้างและปรับปรุงสังคมปัจจุบันให้ดียิ่งขึ้นด้วยประการต่าง ๆ นั่นคือ โรงเรียนควรเป็นผู้นำในสังคม ให้ความช่วยเหลือแก่สังคมในส่วนที่โรงเรียนสามารถช่วยเหลือได้ การให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ นอกจากเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนแล้วยัง เป็นการสนับสนุนส่งเสริมชุมชนให้พัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ลินช์ (Lynch 1986: 10) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่า "ผู้ปกครองและโรงเรียนจะต้องมีความผูกพันกันอยู่ตลอดเวลา โรงเรียนจะต้องยึดติดกับระบบสังคมรอบ ๆ โรงเรียนและชุมชน จึงจะทำให้การบริหารในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ"

สุภรณ์ ศรีพหล (2526: 300-301) กล่าวถึงการให้บริการแก่ชุมชนว่า นอกจากหน้าที่ให้การศึกษาแก่นักเรียนแล้ว โรงเรียนควรทำหน้าที่ที่สำคัญต่อชุมชน ได้แก่

1. การบริการแก่ชุมชน โดยการเผยแพร่ความรู้ทั้งทางด้านวิชาชีพและวิชาการแก่ชุมชน ทำการฝึกอบรม จัดหาวิทยากรบรรยายให้ความรู้ในด้านเศรษฐกิจอาชีพ การเมือง สาธารณสุข วัฒนธรรม เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้สูงขึ้น
2. การจัดโปรแกรมการศึกษาเพื่อประชาชน โรงเรียนควรมีหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในชุมชน เป็นหลักสูตรระยะสั้นตามกลุ่มความสนใจ โดยประสานขอความร่วมมือจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ
3. ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือการพัฒนาชุมชน จัดทำโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด ตลอดจนเข้าร่วมในโครงการพัฒนาเหล่านั้น
4. การสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนจะต้องหาวิธีนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย ร่วมดำเนินกิจกรรม แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ในการจัดโรงเรียน และโรงเรียนจะต้องส่งเสริมความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพและบริการต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชน เช่นเดียวกัน
5. การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน โรงเรียนมีหน้าที่อบรมสั่งสอนเยาวชนซึ่งเป็น

สมาชิกของสังคม จึงจำเป็นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน สมาชิกในโรงเรียน ได้แก่ ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ต่าง ๆ และนักเรียน จะต้องปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบประเพณีอันดีงาม อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนในชุมชน

ก้อ สวัสดิภาพิชัย (2524: 1-4) ได้เสนอหลักการบริการชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชน และสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และต้องให้บริการชุมชน โดยที่โรงเรียน จัดลำดับความสัมพันธ์ว่า โรงเรียนจะให้บริการแก่กลุ่มใดก่อนนอกเหนือจากนักเรียน เช่น กลุ่มผู้ใหญ่ที่ประกอบอาชีพอิสระแล้ว หรือกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียน
2. การที่โรงเรียนจะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนนั้น อาจใช้ทรัพยากรของชุมชนได้
3. การจัดหาคลองทางวิชาการของนักเรียน ถ้าได้ผลก็นำไปเผยแพร่แก่ประชาชนในชุมชนต่อไป
4. โรงเรียนควรจัดกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมควบคู่ไปกับการเผยแพร่วิชาการ เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในการบริการชุมชนนั้น

ในปัจจุบันชุมชนต้องประสบกับปัญหาต่าง ๆ และกำลังรอความช่วยเหลือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา ด้านอาชีพและเศรษฐกิจ ด้านสุขภาพอนามัยของประชาชน ด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังได้กล่าวมาแล้วว่า โรงเรียนมีหน้าที่ให้บริการชุมชนและช่วยเหลือชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงควรพิจารณาช่วยเหลือแก้ไขปัญหาชุมชนในด้านต่าง ๆ ที่โรงเรียนมีศักยภาพพอที่จะให้ความช่วยเหลือได้ การบริการชุมชนของโรงเรียนมัธยมศึกษา นั้น ไม่เฉพาะแต่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้ว แต่อาจทำได้ในรูปแบบของการจัดบริการด้านต่าง ๆ ทั้งด้านส่งเสริมความรู้ทางวิชาการ โดยให้ประชาชนใช้ห้องสมุดของโรงเรียน จัดสอนหรือบรรยายพิเศษแก่ประชาชนในโอกาสอันสมควร จัดบริการด้านนันทนาการ จัดการแข่งขันกีฬาประชาชน ตลอดจนให้บริการประชาชนใช้อาคารสถานที่ หรือวัสดุอุปกรณ์ของโรงเรียน เพื่อใช้ในกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน

กรมสามัญศึกษาได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับชุมชน เพราะนักเรียนเป็นผลผลิตของโรงเรียนเท่า ๆ กับชุมชน ความเจริญก้าวหน้าและคุณภาพของโรงเรียนจะเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชุมชน จึงได้กำหนดแนวทางประสานสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนมัธยมศึกษา กับชุมชนไว้ในเอกสารการสัมมนาทางวิชาการในเรื่องของกรมสามัญศึกษา

กับสังคมไทยในอนาคตดังนี้ (หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2529: 128)

1. โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดตั้งองค์กรหรือคณะกรรมการ ประกอบด้วยบุคลากรของโรงเรียนและชุมชนเป็นที่ปรึกษาในการบริหารและดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. ระดมทรัพยากรท้องถิ่นและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น ใช้แหล่งวิทยากร สถานประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ ตลอดจนจัดหาหลักสูตร เพื่อเร่งรัดคุณภาพผลผลิตทางการศึกษา อันจะเป็นการสร้างศรัทธาแก่ชุมชน
3. โรงเรียนและชุมชนควรประสานงานในด้านการจัดกิจกรรมที่พัฒนาท้องถิ่นให้เอื้ออำนวยต่อการบริการด้านวิชาการ วิชาอาชีพ และสุขภาพอนามัยแก่คนในชุมชน โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
4. อนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นและฟื้นฟูศิลปวิทยาการ ตลอดจนวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของไทย
5. จัดโรงเรียนให้เป็นแหล่งบริการด้านวิทยากร ข่าวสารแก่ชุมชน และเปิดโรงเรียนให้ชุมชนได้ใช้อาคาร สถานที่และวัสดุอุปกรณ์ที่นำไปสู่การพัฒนาทางกายและจิตใจของบุคคลในชุมชน
6. จัดการศึกษาให้แก่เยาวชนในชุมชนอย่างทั่วถึง และให้การศึกษาแก่บุคคลทั่วไป
7. สนับสนุนบุคลากรในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นมากขึ้น
8. โรงเรียนควรเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า พัฒนาและเผยแพร่ เทคโนโลยีและอาชีพใหม่ ๆ ให้แก่ชุมชน

ศูนย์วิทยบริการ
 สำหรับการบริการชุมชนที่อยู่ในเมือง โรงเรียนมัธยมศึกษา โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษามีความพร้อมที่จะให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนดังต่อไปนี้

1. การบริการด้านการศึกษา
2. การบริการด้านเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ
3. การบริการด้านสุขภาพและอนามัย
4. การบริการด้านการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชน
5. การบริการด้านศิลปวัฒนธรรม
6. การบริการด้านอาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์

การบริการด้านการศึกษาคือหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของโรงเรียน ซึ่งอาจจะจัดบริการได้หลายรูปแบบ เนื่องจากโรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนซึ่งเป็นสมาชิกของชุมชนอยู่แล้วทั้งในด้านวิชาสามัญและวิชาชีพ และโรงเรียนสามารถให้บริการด้านการศึกษแก่ชุมชนได้ เพราะโรงเรียนมีหน่วยงานและบุคลากร ครู-อาจารย์ที่มีความรู้ ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ที่สามารถให้บริการได้ การบริการด้านการศึกษาอาจดำเนินการได้ในหลายวิธี คือ

1. การจัดกลุ่มความสนใจร่วมกับกรรมการการศึกษานอกโรงเรียน ในการให้ความรู้แก่ประชาชน
2. การจัดทำเอกสาร เผยแพร่ความรู้ให้แก่ประชาชน
3. การจัดการศึกษาผู้ใหญ่แบบเปิดเสรี
4. การจัดนิทรรศการ เพื่อแสดงผลงานของนักเรียน
5. การประสานงานกับหน่วยงานอื่นในการจัดนิทรรศการ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียน

โรงเรียนมัธยมศึกษาในฐานะที่เป็นแหล่งวิทยากรในชุมชน สามารถนำทรัพยากรที่มีอยู่ในโรงเรียนไปบริการชุมชนในด้านการประกอบอาชีพและเศรษฐกิจ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา 2525 | 11-16)

1. ให้ความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ
2. ให้ข่าวสารในด้านการประกอบอาชีพ
3. สาธิตวิธีการผลิตแบบใหม่ ๆ
4. นำหน่วยงานอื่นมาให้ความรู้ในการประกอบอาชีพ
5. ให้บริการขยายพันธุ์พืช
6. ปรับปรุงแหล่งน้ำ

ศูนย์วิทยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การให้บริการความรู้ในด้านสุขภาพอนามัย หรือด้านสาธารณสุข เป็นสิ่งจำเป็นต่อชีวิตความเป็นอยู่เป็นอย่างยิ่ง นอกจากการจัดการเรียนการสอนให้แก่ นักเรียนแล้ว โรงเรียนมัธยมศึกษายังสามารถให้บริการแก่ชุมชนได้ ทั้งจากโรงเรียนโดยตรงและจากการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริการด้านนี้อาจทำได้ในรูปแบบต่อไปนี้

1. ให้ความรู้พื้นฐานทางการศึกษาและสาธารณสุขที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. ปลุกฝังค่านิยมและสุขนิสัยแก่นักเรียนในทางปฏิบัติที่จะนำไปเผยแพร่แก่ผู้ปกครอง

3. บริการน้ำดื่ม น้ำสะอาด
4. ประสานงานกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านสาธารณสุข
5. จัดนิทรรศการด้านอนามัยและสุขภาพ
6. เสนอแนะวิธีการบริโภคอาหารและการถนอมอาหารอย่างถูกวิธี

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในฐานะที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนได้ การบริการด้านช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนจึงไม่ควรจะถูกละเลย กิจกรรมที่จัดขึ้นอาจเป็นการพัฒนาทางวัตถุและจิตใจก็ได้ และการบริการชุมชนด้านนี้จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี การบริการช่วยเหลือกิจกรรมชุมชนมีหลายวิธี คือ (กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา 2525: 25)

1. นำนักเรียนไปพัฒนาสาธารณสถาน
2. นำนักเรียนไปพัฒนาชุมชนร่วมกับประชาชนในวันสำคัญ
3. การร่วมกิจกรรมด้านกีฬา นันทนาการกับชุมชน
4. การปลูกป่า
5. การนำนักเรียนไปพัฒนาในลักษณะอาสาพัฒนา
6. การบำเพ็ญประโยชน์ของชุมชนลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารี ในการบรรเทา

สาธารณภัย การจราจร

หน้าที่สำคัญอีกประการหนึ่งของโรงเรียนคือการถ่ายทอดวัฒนธรรม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณี และการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนไว้ การบริการด้านศิลปวัฒนธรรมทั้งด้านศาสนาและประเพณีจึงเป็นสิ่งที่โรงเรียนขาดเสียมิได้ นอกจากการบริการชุมชนในด้านดังกล่าวแล้ว โรงเรียนยังสามารถนำทรัพยากรที่มีค่าในชุมชนมาใช้ให้เป็นประโยชน์อีกด้วย ทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนมัธยมศึกษาสามารถจัดการบริการชุมชนด้านศิลปวัฒนธรรมได้หลายวิธี ได้แก่

1. การให้ความรู้ทางศาสนา
2. ร่วมจัดพิธีทางศาสนา
3. นำนักเรียนไปร่วมพิธีทางศาสนา
4. นำนักเรียนไปแสดงนาฏศิลป์
5. ส่งเสริมการปฏิบัติธรรม

6. อนุรักษ์มรดก ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น

การบริการอีกด้านหนึ่งที่โรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมอยู่แล้วคือการให้บริการด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากที่ตั้งโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนใหญ่เป็นจุดรวมหรือศูนย์กลางของท้องถิ่น และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมด้านอาคาร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์อยู่แล้ว การให้บริการด้านนี้ยังเป็นการให้ประชาชนเข้ามาสัมพันธ์กับโรงเรียนและบุคลากรในโรงเรียนอีกด้วย ดังที่ มินเซ (Minzey 1979: 223-224) กล่าวว่า โรงเรียนในวันข้างหน้าจะต้องไม่มีกำแพง โรงเรียนจะต้องสนองตอบความต้องการของชุมชน โรงเรียนในอนาคตจะต้องเป็นศูนย์กลางของชุมชน และเจริญงอกงามควบคู่ไปกับนักเรียน การบริการด้านอาคารสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์อาจทำได้หลายวิธี คือ

1. การให้หอประชุมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. การใช้สนามกีฬาในการแข่งขันกีฬาที่จัดขึ้นในชุมชน
3. การให้บริการยิมโอดีส์ เก้าอี้ในการจัดกิจกรรมของชุมชน
4. การให้ยิมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการสาธิตด้านเกษตรกรรม โภชนาการและนันทนาการ
5. การให้ความช่วยเหลือบริการเครื่องถ่ายเอกสาร เครื่องโรเนียว ซึ่งอาจไม่มีบริการทั่วไปในชุมชน
6. การจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในบริเวณโรงเรียน สำหรับการพักผ่อนของนักเรียนและประชาชน

3. ความพึงพอใจในการทำงาน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.1 ความหมายของความพึงพอใจในการทำงาน

ได้มีผู้รู้ให้คำจำกัดความของความพึงพอใจในการทำงานไว้หลายท่าน ได้แก่ โยเคอร์ (Yoder, 1959: 445) ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในงานว่า หมายถึงผลรวมของความรู้สึกของคนงานคนใดคนหนึ่ง ว่าชอบหรือไม่ชอบต่อสภาพต่าง ๆ ในงานของเขา และมีระดับมากน้อยเพียงใด

สเตราส์ และเซเลส (Strauss and Sayles, 1960| 119-121) ให้ความหมายของความพึงพอใจในการทำงานไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ และเต็มใจที่จะปฏิบัติงานนั้นให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ คนจะรู้สึกพอใจในงานที่ทำเมื่องานนั้นให้ผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งสามารถสนองตอบความต้องการของเขาได้

แอปเปิลไวท์ (Applewhite, 1965| 8) แยกความหมายของคำว่า ขวัญและกำลังใจว่าเป็นเรื่องของกลุ่ม ส่วนความพึงพอใจเป็นเรื่องของบุคคล และความพึงพอใจในการทำงานมีความหมายกว้าง ซึ่งรวมถึงความพอใจในสภาพแวดล้อมทางกายภาพของที่ทำงานด้วย เช่น การมีความสุขจากการที่ได้ทำงานกับเพื่อนร่วมงานที่เข้ากันได้ดี มีทัศนคติที่ดีต่องาน และมีความพอใจเกี่ยวกับรายได้

กู๊ด (Good, 1973| 373-374) ให้ความหมายของความพึงพอใจในการทำงานของครูว่าหมายถึง

1. เจตคติและความรู้สึกของครูเกี่ยวกับหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป้าหมาย ผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน
2. สถานภาพทางจิตใจของครูที่มีต่องาน ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความเพียงพอของรายได้ สภาพการณ์ให้ออกจากงาน การลาป่วย การให้บำเหน็จ บำนาญ การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการบริหาร โอกาสก้าวหน้าและสติปัญญา การสร้างสรรค์ที่เกิดจากการควบคุมปฏิบัติงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

โวลแมน (Wolman, 1973| 384) ให้ความหมายของความพึงพอใจว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกมีความสุขเมื่อได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ความต้องการ หรือแรงจูงใจ

จากความหมายของความพึงพอใจในการทำงานดังกล่าว สรุปได้ว่า ความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึงความรู้สึกที่ดีที่มีต่องานที่ทำ เกิดจากการได้รับการตอบสนองทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าบุคคลมีความพึงพอใจในการทำงาน บุคคลนั้นจะปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ ซึ่งนำไปสู่การประสบความสำเร็จ ความพึงพอใจในการทำงานของแต่ละบุคคล

จะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับความต้องการของบุคคลและองค์ประกอบที่เป็นสิ่งจูงใจที่มีอยู่ในงานนั้นด้วย

3.2 ความต้องการและองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

สมิท (Smith, 1955: 114) กล่าวว่า ในการทำงานของมนุษย์นั้น หากได้รับการตอบสนองเกี่ยวกับความต้องการก็จะทำให้มนุษย์รู้สึกพอใจในงาน ซึ่งความต้องการนั้น ได้แก่

1. ความต้องการด้านร่างกาย
2. ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย
3. ความต้องการความเป็นตัวของตัวเอง
4. ความต้องการทางสังคม

ไกเซลลี และ บราวน์ (Ghiselli and Brown, 1955: 430-433) มีความเห็นว่าองค์ประกอบที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในงานมี 5 องค์ประกอบ คือ

1. ระดับอาชีพ ถ้าอาชีพอยู่ในสถานะสูงหรืออันดับสูง เป็นที่นิยมนับถือของคนทั่วไป ก็จะเป็นที่พึงพอใจของผู้ประกอบอาชีพนั้น
2. สภาพการทำงาน ถ้ามีความสะดวกสบายเหมาะสมแก่การปฏิบัติ ก็จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจในงานนั้น
3. ระดับอายุ จากการศึกษาพบว่า ผู้ปฏิบัติงานอายุระหว่าง 25-34 ปี และระหว่าง 45-64 ปี จะมีความพึงพอใจในการทำงานน้อยกว่าผู้ปฏิบัติงานช่วงอายุอื่น
4. รายได้
5. คุณภาพของการปกครองและบังคับบัญชา หมายถึง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้จัดการกับคนงาน การเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของคนงาน

ไวลส์ (Wiles, 1955: 39-57) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ผู้บริหารจะช่วยให้ครูได้รับความพึงพอใจในการทำงาน อันเป็นการสร้างขวัญในการปฏิบัติงานรวม 8 ประการ คือ

1. ความมั่นคงและการดำรงชีวิตอย่างผาสุก
2. ความพึงพอใจในสภาพงาน

3. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ
4. การปฏิบัติอย่างยุติธรรม
5. ความรู้สึกในความสำเร็จ
6. ความรู้สึกสำคัญในตนเอง
7. การมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
8. การนับถือตนเอง

แจคคอบสัน (Jacobson, 1963| 92) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจในการทำงานของครูว่ามีองค์ประกอบดังนี้

- 1.ทัศนคติที่ครูมีต่อครูใหญ่
2. ความพึงพอใจที่ครูมีเป็นส่วนเดียวกับสมาชิกในโรงเรียน
3. ความมีเสรีภาพในการกำหนดแผนงานของเขา
4. โอกาสที่ได้เข้าร่วมกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเขา
5. ทัศนคติในการบริหารงานของครูใหญ่

กิลเมอร์ และคณะ (Gilmer and others, 1966| 280-283) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานไว้ดังนี้

1. ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ได้แก่ ความมั่นคงในการทำงาน การได้ทำงานตามหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ การได้รับความเป็นธรรมจากผู้บังคับบัญชา
2. โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน (Opportunity for Advancement) เช่น การได้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งงานสูงขึ้น มีโอกาสได้รับสิ่งตอบแทนจากความสามารถในการทำงานของตน
3. บริษัทและฝ่ายจัดการ (Company and Management) ได้แก่ ความพึงพอใจในชื่อเสียงของที่ทำงานและพอใจในการจัดการของฝ่ายจัดการ
4. ค่าจ้าง (Wages)
5. ลักษณะของงานที่ทำ (Intrinsic Aspect of the Job) ขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติ หากได้ทำงานตามที่ตนถนัดก็จะพอใจ
6. การนิเทศงาน (Supervision)
7. ลักษณะทางสังคม (Social Aspect of the Job) ถ้างานใดผู้ปฏิบัติ

สามารถทำร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เขาก็จะพอใจในงานนั้น

8. การคมนาคมและการติดต่อสื่อสาร (Communication)

9. สภาพการทำงาน (Working Condition) ได้แก่ แสง เสียง อากาศ
ห้องอาหาร ห้องน้ำ ชั่วโมงทำงาน เป็นต้น

10. สิ่งตอบแทน (Benefits) เช่น เงินบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงาน
การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัย เป็นต้น

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (25271 85) มีความเห็นว่า ความพึงพอใจในการทำงาน
จะเกิดขึ้นหรือไม่ขึ้นอยู่กับ

1. การนิเทศอย่างใกล้ชิด รวดเร็ว และทั่วถึงของหน่วยงาน
2. ความพึงพอใจและภูมิใจในงานที่ตนทำของคนผู้ปฏิบัติงาน
3. ความสัมพันธ์อันดีต่อกันในหมู่ผู้ปฏิบัติงาน
4. วัตถุประสงค์ของหน่วยงานเป็นที่น่าพอใจ และเป็นที่ยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน
5. ความเหมาะสมของค่าตอบแทนที่ได้รับ
6. สภาพทางร่างกายและจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน

จากองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้
จะเห็นได้ว่า มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการทำงานหลายประการ ปัจจัยดังกล่าว
จะต้องได้รับการตอบสนองในทางบวก จึงจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความพึงพอใจ และปฏิบัติ
งานด้วยความเต็มใจ ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร

การรู้งใจให้บุคคลเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน เป็นทักษะอย่างหนึ่งในกระบวนการ
การบริหารงานบุคคล ความพึงพอใจนี้เป็นผลมาจากหลายปัจจัย ที่ยังชี้ขาดไม่ได้ว่าปัจจัยใด
ส่งผลมากกว่ากัน แต่ในองค์การนั้นจำเป็นต้องมีการวัดความพึงพอใจ เพื่อให้เข้าใจถึงสิ่งที่
ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ การวัดความพึงพอใจของบุคลากรในหน่วยงานหรือใน
องค์กร สามารถทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้

1. การสังเกต คือ การเฝ้าติดตามดูเอาใจใส่ ดูความเป็นไปและการเปลี่ยนแปลง
ของสิ่งที่ต้องการอย่างใกล้ชิดในระยะเวลาที่กำหนดไว้ เป็นวิธีการเก็บข้อมูลอย่างหนึ่ง มุ่งที่
จะทราบความสัมพันธ์ของบุคคลที่ร่วมกันปฏิบัติงานอยู่ในองค์การ วิธีนี้ใช้เวลามาก และต้อง

ใช้เวลาไปกับการติดตามอย่างใกล้ชิด

2. การสัมภาษณ์ เป็นการสังเกตที่มีแบบแผน แต่ผู้ถูกสังเกตมักจะรู้ตัว และระมัดระวังในการให้ข้อมูล ทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง

3. การปฏิบัติการวิจัย เป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่นำความรู้ในสาขาวิชาการต่าง ๆ มาประยุกต์เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางการบริหาร วิธีนี้ได้ผลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด แต่ต้องอาศัยการทำงานที่มีการวางแผนล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ ซึ่งหมายถึงต้องอาศัยผู้ที่มีความตั้งใจจริงและมีความรู้ในระเบียบวิธีวิจัย จึงจะสามารถวัดความพึงพอใจในการทำงานด้วยวิธีนี้ได้

ตอนที่ 2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 งานวิจัยในประเทศ

2.1.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู

นนุช สารภรณ์ (2513: 114-115) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาลักษณะงานของครูโรงเรียนมัธยมศึกษาส่วนกลาง" โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ใหญ่และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครจำนวน 412 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาทั้งขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่วนมากได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานตรงตามวุฒิ ความสามารถและประสบการณ์ อัตราการทำงานของครูในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ใกล้เคียงกัน คืออยู่ระหว่าง 17-19 คาบ ต่อสัปดาห์ ปัญหาสำคัญที่สุดที่พบในการปฏิบัติงานของครู คือปัญหาเกี่ยวกับตัวนักเรียน อันได้แก่ปัญหาทางการเรียนและความประพฤติ ส่วนปัญหาอันคับข้อง ๆ ลงมา ได้แก่ปัญหาเกี่ยวกับระบบการปฏิบัติงาน ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหาร ปัญหาเกี่ยวกับอัตราการสอนของครู และปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอุปกรณ์การสอน

เจนวิทย์ ผาสุข (2521: 73-76) ได้ศึกษา "ปัญหาและความต้องการของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 11." เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของครูวิทยาศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง กลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป็นครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 176 คน ใน 47 โรงเรียนในเขตการศึกษา 11 ผลการวิจัยพบว่าปัญหาของครูวิทยาศาสตร์คือ นักเรียนขาดทักษะในการอ่าน และค้นคว้า ขาดตำราและเอกสารที่ส่งเสริมการสอน ความต้องการมากที่สุดของครูคือ ห้องปฏิบัติการที่มีสัดส่วนโดยเฉพาะ และมีอุปกรณ์การสอนสมบูรณ์ ความต้องการในด้านแรงจูงใจที่มากที่สุดคือ ให้ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น ให้ครูมีอิสระในการคิดและตัดสินใจเพื่อสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

อลิศรา ศิริศรี (2521| 95-96) ได้ศึกษา "การผลิตและใช้ครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา." โดยการออกแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันผลิตครูวิทยาศาสตร์ อาจารย์ผู้สอนวิชาวิธีสอนวิทยาศาสตร์ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา หัวหน้าสายวิทยาศาสตร์ และนักเรียน โดยสุ่มตัวอย่างประชากรแบบแบ่งชั้นจากแต่ละภาคการศึกษา รวมทั้งกรุงเทพมหานคร ได้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 745 คน ผลการวิจัยพบว่า ทั้งผู้บริหารและหัวหน้าสายวิชา มีความเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานของครูวิทยาศาสตร์ คือ ครูวิทยาศาสตร์ขาดความรับผิดชอบ รองลงมาคือสังกัดมากกว่า 1 สายวิชา และหัวหน้าสายมีความเห็นว่า ปัญหาในการสอนวิทยาศาสตร์หลักสูตรใหม่ คือครูต้องทำงานทั้งด้านเตรียม เก็บ รักษา และซ่อมแซมอุปกรณ์การทดลอง สำหรับการศึกษาหลักสูตรนั้น โรงเรียนส่วนใหญ่เปิดโอกาสให้ครูเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการโดยวิธีส่งไปอบรม รองลงมาคือเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อ

พินิจ วรวิเวศศิลป์ (2522| 52-53) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการเรียนการสอนวิชาเคมีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร." โดยศึกษาปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตร บุคลากร เนื้อหา เทคนิคการสอน อุปกรณ์ การประเมินผลการสอน และปัญหาการเรียนของนักเรียน โดยใช้แบบสอบถามกับครูที่สอนวิชาเคมี จำนวน 25 คน และนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 380 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ครูที่สอนวิชาเคมีจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี ครูส่วนมากศึกษาวิชาเคมีเป็นวิชาเอก และครูส่วนมากได้ผ่านการอบรมเกี่ยวกับการสอนวิชาเคมีในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาแล้ว
2. ปัญหาที่ครูสอนวิชาเคมีพบในระดับน้อย ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดชั่วโมงสอน การสนับสนุนให้ครูได้รับความรู้เพิ่มเติม การอธิบาย วิธีการทดลอง ตลอดจน

แบบเรียน ความถูกต้องในการให้คำนิยามศัพท์ต่าง ๆ การใช้ทฤษฎีและสูตรต่าง ๆ

3. ปัญหาที่ครูสอนวิชาเคมีพบในระดับปานกลาง ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับความร่วมมือของฝ่ายบริหารในการจัดสรรงบประมาณให้แก่การสอนวิชาเคมี เนื้อหาวิชาเคมี
4. ความสามารถของครูในการปฏิบัติการทดลอง ตลอดจนการวัดผลและประเมินผลวิชาเคมี
4. ปัญหาที่ครูสอนวิชาเคมีพบในระดับค่อนข้างมาก ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับแบบเรียนในเรื่องความชัดเจนของคำอธิบาย
5. ปัญหาที่ครูและนักเรียนมีในระดับมาก ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการสอนเคมีในเรื่องหลักการคำนวณเคมี
6. ปัญหาที่ครูและนักเรียนมีในระดับมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการเขียนสมการเคมี
7. ครูสอนวิชาเคมีส่วนมากเห็นว่า เอกสารประกอบการสอนยังไม่เพียงพอและไม่ทันสมัย
8. นักเรียนส่วนมากเห็นว่าอุปกรณ์การสอนดีแล้ว มีโอกาสได้ทำการทดลอง เข้าใจถึงคุณค่าและความสัมพันธ์ของวิชาเคมีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน และเข้าใจถึงวิธีเรียนวิชาเคมีที่เป็นทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และความสำคัญในการทดลอง

นางลักษณ์ จำปาเทศ (2522| 57-62) ได้ทำการศึกษา "ปัญหาและความต้องการสื่อการสอนวิชาชีววิทยาสำหรับหลักสูตรสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตกรุงเทพมหานคร." โดยใช้แบบสอบถามครู 54 ฉบับ และนักเรียน 574 ฉบับ พบว่า

1. คู่มือครูมีปัญหาในด้านความรู้เพิ่มเติม แนวทางตั้งคำถาม หนังสืออ่านเพิ่มเติม และเทคนิคในการใช้อุปกรณ์พิเศษมีปริมาณน้อยเกินไป ครูมีความต้องการให้คู่มือครูอ่านง่าย ความสะดวกในด้านเนื้อหา การตั้งคำถาม ภาษา และการอธิบายเหตุผล อุปกรณ์ทดแทน และเทคนิคในการทดลอง

2. หนังสือแบบเรียนมีปัญหาในด้านเนื้อหาไม่ตรงกับความสนใจของนักเรียน ชำช้อน สรุปรูปไม่ชัดเจน อธิบายวากวนไม่เป็นลำดับ การทดลองและแบบฝึกหัดมีปริมาณและการจัดแบ่งไม่เหมาะสม และไม่น่าสนใจ เพราะง่ายเกินไป ไม่บอกจุดมุ่งหมายของการทดลอง ครูและนักเรียนต้องการให้ปรับปรุงแบบเรียนให้มีความน่าสนใจและกิจกรรมสมมูลย์กันในรูปแบบเรียนทั้ง 4 เล่ม

3. ปัญหาด้านสื่อการสอนไม่เพียงพอกับจำนวนนักเรียน และผู้สอนไม่ใช่เครื่องมือ
โสตทัศนูปกรณ์ เพราะเบิกใช้ลำบาก

4. นักเรียนไม่ค่อยทำการทดลอง เพราะอุปกรณ์ไม่เพียงพอ มีสภาพไม่สมบูรณ์
ทำการทดลองไม่ได้ผล บางการทดลองง่ายเกินไป และบางการทดลองต้องรอนานเกินไป

กิจจา โหรวิชัย (2523| 78-84) ได้ศึกษา "ปัญหาการสอนวิทยาศาสตร์หลักสูตร
สสวท. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของครูโรงเรียนราษฎร์ในกรุงเทพมหานคร." ในด้านวัสดุครู
และประสบการณ์ในการสอน การอบรมสัมมนา ภาระหน้าที่ หลักสูตร แบบเรียน คู่มือครู
วิธีสอน เวลาเรียน สภาพห้องเรียน วัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ การเตรียมการสอน
การวัดผลและประเมินผล อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์
ให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองส่งไปยังตัวอย่างประชากร
ซึ่งเป็นครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนราษฎร์ จำนวน 51 โรงเรียน
จำนวน 169 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี ประสบการณ์การสอน
ต่ำกว่า 5 ปี ครูมีภาระมากทั้งในงานสอนและงานอื่น ๆ ครูส่วนใหญ่ได้รับการอบรมสัมมนา
เกี่ยวกับการสอนวิทยาศาสตร์หลักสูตร สสวท. ด้านความช่วยเหลือจากโรงเรียน ครูได้รับน้อย
ด้านวัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์และอุปกรณ์การสอน ปัญหาในการปรับปรุงการเรียนการสอนคือ
งบประมาณของโรงเรียนและการสนับสนุนจากโรงเรียน ตัวผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดความสนใจ
และตั้งใจเรียน คิดนัยยคอยให้ครูบอก หรือคอยเชิ้อฟังครูแต่เพียงฝ่ายเดียว เวลาสอน
แต่ละคาบค่อนข้างน้อย และครูไม่สามารถสรุปเนื้อหาจากวิธีสอนให้แก่ นักเรียนได้พอ
ครูขาดหนังสือประกอบเพิ่มเติมและไม่มีแหล่งค้นคว้าในโรงเรียน วัสดุอุปกรณ์วิทยาศาสตร์
ความบกพร่องส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำ ขาดคงง่าย

ปัญญา อุทัยพันธ์ (2523| 40-41) ทำการศึกษา "ปัญหาในการสอนปฏิบัติการ
ชีววิทยา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตกรุงเทพมหานคร" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็น
ครูชายและครูหญิง ในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ รวมทั้งสิ้น 279 คน โดย
ใช้แบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่าครูมีปัญหาหลายด้าน เช่น ด้านการเตรียม
การสอน ครูไม่สามารถนำเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์มาผสมผสานกับการสอนปฏิบัติการได้
ด้านปริมาณและเครื่องมือวิทยาศาสตร์ไม่ดีและไม่เพียงพอ ทักษะและการใช้อุปกรณ์
วิทยาศาสตร์ยังไม่ดีพอ ด้านความปลอดภัยในการทำกิจกรรมการทดลอง ค่าแนะนำมีน้อย

ด้านความสนใจเรียนและตั้งใจเรียนของนักเรียน นักเรียนชอบให้ครูสรุปผลการทดลองให้

วินัย จันควรรณ (24241 134) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ "การบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา10" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารครู - อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานกิจการนักเรียนด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนมัธยมศึกษาสายสามัญ สังกัดกรมสามัญศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่าเกี่ยวกับการบริหารกิจการนักเรียนพบว่างานกิจกรรมนักเรียนเป็นงานที่โรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์มาก ปัญหาในการจัดได้แก่ ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถที่เหมาะสมกับหน้าที่ ครูไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร และโรงเรียนไม่มีแผนงานในการจัดกิจกรรมนักเรียน

อรรถศิษฐ์ สมรรถการอักษรกิจ (25241 38-39) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ "ปัญหาในการสอนปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานคร" ตัวอย่างประชากรประกอบด้วยครูในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ จำนวน 311 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาในการสอนปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่าครูมีปัญหามิในด้านต่าง ๆ หลายด้าน เช่น ด้านการเตรียมการสอน ครูไม่สามารถนำเอาเนื้อหาวิชามาผสมผสานกับการสอนปฏิบัติการได้ ด้านคุณภาพและปริมาณของเครื่องมือวิทยาศาสตร์ไม่ดีและไม่เพียงพอ ด้านทักษะและการใช้อุปกรณ์วิทยาศาสตร์ไม่พอเพียง ด้านความปลอดภัยในการทำกิจกรรม เช่น การทดลองมีการแนะอันตรายและแนะวิธีใช้อุปกรณ์ก่อนทำปฏิบัติการ ด้านความสนใจและตั้งใจเรียนของนักเรียน นักเรียนชอบให้ครูสรุปผลการทดลองให้ และปัญหาในการสอนวิทยาศาสตร์ของครูในโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนราษฎร์ไม่แตกต่างกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อุบล เลี้ยววาริน (25241 73 - 78) ได้ศึกษา "ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหลักสูตรชีววิทยาระดับม.ปลาย" โดยใช้แบบสอบถามครูชีววิทยา 200 คน นักเรียน 720 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาของหลักสูตรชีววิทยาว่าน่าสนใจ ทันสมัย เป็นลำดับต่อเนื่องและเหมาะสมกับระดับชั้นของนักเรียน อาจารย์ส่วนใหญ่สอนด้วยวิธีบรรยายมากกว่าวิธีสืบสอบ มีการใช้โสตทัศนูปกรณ์ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทำการทดลองและคิดค้นคว้าด้วยตนเอง ครูส่วนใหญ่วัดผลด้วยการเน้นการสอบแต่ความรู้ภาคทฤษฎี

และการเข้าชั้นเรียนของนักเรียน

ชัยยุทธ ศรีขจร (2525| 118-119) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ "การบริหารงานฝ่ายปกครองของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในเขตการศึกษา 9" โดยการสัมภาษณ์และส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่างประชากร ซึ่งได้แก่ ผู้บริหาร ผู้ช่วยฝ่ายปกครอง หัวหน้าฝ่ายแนะแนว และอาจารย์ ผลการวิจัยพบว่า ในการปกครองนักเรียนมีปัญหาผู้ปกครองนักเรียนไม่ค่อยมาประชุม นักเรียนไม่กล้าเข้ามาขอคำปรึกษา นักเรียนมีจำนวนมากแต่ครูมีน้อยครูไม่ค่อยทั่วถึง ครู-อาจารย์ในโรงเรียนไม่ค่อยร่วมมือและต้องทำการสอนจึงไม่ค่อยมีเวลาดูแลนักเรียน

สิรินทร สุนทรากวิวัฒน์ (2525| 79-82) ได้ศึกษา "ปัญหาการประเมินผลการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร." เก็บข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามถึงตัวอย่างประชากรเป็นครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 177 คนพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ประสบปัญหาจากการสร้างข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับปานกลาง และต้องการความช่วยเหลือเกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนการสอนทุกด้านอยู่ในระดับมาก คือ ต้องการให้มีการสร้างข้อสอบมาตรฐานให้ครูยืมใช้ ต้องการให้ผู้บริหารโรงเรียนจัดหาเอกสาร ตำรา และอุปกรณ์ในการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เพิ่มเติม ต้องการให้ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนติดตามความก้าวหน้าในการประเมินผลการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์อยู่เสมอ และต้องการให้มีการจัดอบรมครูวิทยาศาสตร์เรื่องการประเมินผลการเรียนการสอน

มานิต บัดตะแวว (2526| 70-71) ได้ศึกษา "ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในเขตการศึกษา 6 เกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่สังกัดกรมสามัญศึกษา" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 97 คน และครู 346 คน รวม 443 คน ในเขตการศึกษา 6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามซึ่งครอบคลุมการบริหารกิจกรรมนักเรียน 4 ด้าน คือ การวางแผน การสนับสนุน การประสานงาน และการควบคุม ผลการวิจัยพบว่าปัญหาการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนมัศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นการขาดสื่อการเรียนและคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน และเรื่องนักเรียนเลือกเข้ากิจกรรมตามเพื่อน แทนที่จะเลือกตามความสามารถและความถนัดของตนเอง ซึ่งผู้บริหารเห็นว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ครูเห็นว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก

นุกรานต์ นิมศิริ (2527| 64 - 77) ได้ศึกษา "การเปรียบเทียบความคิดเห็นของ
ครูวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์และศึกษานิเทศก์สาขาวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนวิชา
ฟิสิกส์ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" โดยใช้แบบสอบถามครูวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์ 180 คน และ
ศึกษานิเทศก์สาขาวิทยาศาสตร์ 30 คน ผลการวิจัยพบว่าครูวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์และ
ศึกษานิเทศก์สาขาวิทยาศาสตร์มีความคิดเห็นว่ามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ในด้านความหมาย
ของหลักสูตร การใช้หลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอน อุปกรณ์การสอน การวัดและประเมินผล
และแบบเรียนตลอดจนหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนการสอน และเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น
ในแต่ละด้านปรากฏว่า ครูวิทยาศาสตร์สาขาฟิสิกส์และศึกษานิเทศก์สาขาวิทยาศาสตร์มีความ
คิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มังกร ทองสุคี (2527| ง) ได้ศึกษา "ปัญหาและความต้องการในการรับบริการ
เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของครูในจังหวัดพิษณุโลกและ
สุโขทัย" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูวิทยาศาสตร์ที่สอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ใน
จังหวัดพิษณุโลกและสุโขทัย จำนวน 82 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่มีปัญหาในเรื่อง
นักเรียนขาดเอกสารตำราสำหรับค้นคว้าเพิ่มเติม นักเรียนมีความรู้พื้นฐานแตกต่างกันมาก
และขาดความรับผิดชอบในการติดตามผลการทดลอง โดยตลอด อุปกรณ์ที่ได้รับมีคุณภาพต่ำ ทำให้
ทดลองแล้วไม่บรรลุผลตามทฤษฎี ขาดผู้ช่วย (Lab boy) ในการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ล่วงหน้า
จำนวนนักเรียนมากเกินไปทำให้ไม่สามารถสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ได้ สภาพห้องเรียนไม่
สะดวกต่อการทดลอง วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ นอกจากนี้ครูส่วนใหญ่ต้องการให้ศูนย์บริการ
การสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ศวท.) จัดบริการเอกสารด้านวิชาการ วัสดุทัศนูปกรณ์
ข้อสอบมาตรฐาน และเครื่องมือสำหรับซ่อมสร้างอุปกรณ์ให้แก่โรงเรียน

สุทิน สกลบุรุษ (2528| 143 - 148) ได้ศึกษา "การนำเสนอรูปแบบการจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในกรุงเทพมหานคร"
กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ จำนวน 82 คน
และนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรจำนวน 280 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในกรุงเทพมหานครจำนวน 14 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสำรวจการจัด
กิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ และแบบสอบถามความคิดเห็นครูและนักเรียนเกี่ยวกับรูปแบบ

การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์ควรดำเนินการในรูปของชุมนุม ซึ่งประกอบด้วย ฝ่ายบริหาร อาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรม คณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิก จุดประสงค์ที่สำคัญในการจัดกิจกรรมคือฝึกนักเรียนในการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ผู้กำหนดประเภทของกิจกรรมควรเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา กิจกรรมร่วมกับคณะกรรมการดำเนินงานและสมาชิก เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมควรใช้เวลา สัปดาห์ละ 2 คาบ งบประมาณในการจัดกิจกรรมควรได้มาจากเงินบริจาค เงินบำรุงการศึกษา และการจำหน่ายผลงานของสมาชิก การประเมินผลนักเรียนที่เข้าร่วม ควรประเมินโดยอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมด้วยการนับเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน นอกจากนั้นควรมีการประเมินผลโดยตัวนักเรียนเองและโดยเพื่อน ๆ

จิตรรา เมฆะ (2529| 113-117) ทำการศึกษาเรื่อง "ปัญหาการปฏิบัติ งานของครูวิทยาศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร." กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็น ครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาลและเอกชน จำนวน 349 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ครูวิทยาศาสตร์มีปัญหาด้านการสอน งานปกครองนักเรียน และกิจกรรมนักเรียนโดยเฉลี่ย อยู่ในระดับปานกลาง

จิราวรรณ ช้างสำลี (2529| 101 - 104) ทำการศึกษาเรื่อง "การใช้แหล่งวิทยากร ในชุมชนประกอบการเรียนการสอนชีววิทยา ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" กลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นครูชีววิทยาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจำนวน 243 คน ซึ่งได้จากการสุ่มอย่างง่าย จากโรงเรียนรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร 96 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเภทของแหล่งวิทยากรที่ครูชีววิทยาใช้บ่อยที่สุดคือ หนังสือ เสริมความรู้ ประเภทตำราชีววิทยาที่ไม่ใช่หนังสือเรียนของสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) และเกือบไม่ได้ใช้เลยคือ พิพิธภัณฑ์สุสานหอย จังหวัดกระบี่ และศูนย์ชีววิทยาทางทะเล จังหวัดภูเก็ต

2. วิธีใช้แหล่งวิทยากรในชุมชนที่ครูชีววิทยาใช้บ่อยได้แก่ จัดหาสื่อจากแหล่ง วิทยากรต่าง ๆ เพื่อประกอบการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนหาข่าวหรือบทความเกี่ยวกับชีววิทยา จากหนังสือพิมพ์ วารสาร นิตยสาร ให้นักเรียนรวบรวมตัวอย่างสิ่งมีชีวิต และให้นักเรียนชม

นิทรรศการวิทยาศาสตร์ วิธีการที่ครูชีววิทยาใช้บางครั้งได้แก่ ให้นักเรียนสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ในชุมชน และเชิญวิทยากรมาบรรยายในโรงเรียน

3. เวลาที่ใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน ครูชีววิทยาจำนวนมากที่สุดใช้เวลาเมื่อมีโอกาสพิเศษ แต่ครูชีววิทยาจำนวนน้อยที่สุดใช้เวลาในวันหยุดราชการ วันหยุดในระหว่างภาคเรียนและในชั่วโมงเรียนวิชาชีววิทยา

4. ครูชีววิทยามีความคิดเห็นเกี่ยวกับประโยชน์ที่ได้รับจากแหล่งวิทยาการในชุมชน ประกอบการเรียนการสอนชีววิทยาว่ามีประโยชน์มาก

5. ครูชีววิทยามีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนว่ามีปัญหาและอุปสรรคในเรื่อง งบประมาณ ความปลอดภัยในการเดินทาง ครูไม่มีเวลา โรงเรียนไม่มีชั่วโมงพิเศษ วิทยากรอยู่ไกลติดต่อไม่สะดวก วัสดุทัศนูปกรณ์ในแหล่งวิทยาการมีจำกัด ครูขาดเอกสารแนะนำแหล่งวิทยาการในชุมชน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติงานของครูวิทยาศาสตร์ พบว่าครูวิทยาศาสตร์ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลางถึงมากในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านการสอน ครูวิทยาศาสตร์ประสบปัญหานักเรียนขาดทักษะในการอ่าน ไม่สนใจที่จะค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ชอบให้ครูบอก ทำให้ครูวิทยาศาสตร์ต้องขวนขวายหาเอกสาร ตำรา หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมเพื่อเสริมความรู้ให้แก่นักเรียนในชั้นเรียน ซึ่งเอกสาร ตำรา หนังสืออ่านประกอบเพิ่มเติมมีน้อย นอกจากนั้นครูวิทยาศาสตร์ยังต้องเตรียมอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลอง ซ่อม เก็บรักษาอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ซึ่งอุปกรณ์ส่วนใหญ่มีคุณภาพต่ำ ชำรุดง่าย ต้องใช้เวลาในการซ่อมแซมให้ใช้งานได้ คืออยู่เสมอ เป็นการเพิ่มงานให้แก่ครูวิทยาศาสตร์ นอกจากนั้น ครูวิทยาศาสตร์ยังประสบปัญหาอันเนื่องมาจากผู้บริหารไม่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ไม่จัดสรรงบประมาณให้ซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองใหม่ ไม่เห็นความสำคัญของการมีวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทดลองอย่างเพียงพอ ส่วนการปฏิบัติงานครูด้านอื่น ๆ คือด้านกิจกรรมนักเรียน นักเรียนไม่ค่อยเห็นความสำคัญของกิจกรรมนักเรียน ไม่มีงบประมาณ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับหน้าที่ และในการปฏิบัติงานด้านงานปกครอง มักไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง และให้การดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง

2.1.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการทำงาน

ประศักดิ์ นิยากร (2513| 69-70) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "สภาพความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์วิทยาลัยครู" โดยการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์วิทยาลัยครูทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจำนวน 507 คน โดยใช้องค์ประกอบ 7 อย่างที่นำมาศึกษาคือสภาพการทำงาน เพื่อนร่วมงาน การปกครองบังคับบัญชา เงินเดือนและสวัสดิการ โอกาสก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ความมั่นคงปลอดภัย และศักดิ์ศรีของอาชีพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของอาจารย์ในวิทยาลัยครู ผลการวิจัยปรากฏว่า สภาพความพึงพอใจในงานของอาจารย์วิทยาลัยครูส่วนรวมโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลาง แต่ความพึงพอใจในเรื่องเงินเดือนและสวัสดิการอยู่ในระดับต่ำ ความพึงพอใจในเรื่องศักดิ์ศรีของอาชีพอยู่ในระดับสูง ส่วนการเปรียบเทียบสภาพความพึงพอใจในงานของอาจารย์ชายกับอาจารย์หญิง อาจารย์ในส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค อาจารย์ตรีกับอาจารย์โท อาจารย์ตรีกับอาจารย์เอก และอาจารย์โทกับอาจารย์เอก ผลปรากฏว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จรุง ผาสวรรณ (2515| 60-70) ได้วิจัยเกี่ยวกับ "การคัดแปลงทฤษฎีแห่งความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของ เฮอริช เบอร์กมาใช้กับครูอาชีวศึกษาในประเทศไทย" กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นครูสังกัดกรมอาชีวศึกษาทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวน 273 คน โดยออกแบบสำรวจทัศนคติของครูที่มีต่อการทำงาน การวิจัยพบว่าครูอาชีวศึกษาที่ได้รับการศึกษาจากต่างประเทศและครูที่ได้รับการศึกษาภายในประเทศมีความรู้สึกในด้านความพึงพอใจในอาชีพไม่แตกต่างกัน และองค์ประกอบที่นำมาซึ่งความพึงพอใจและความไม่พึงพอใจในการทำงานของครูอาชีวศึกษาส่วนใหญ่มีลักษณะคล้ายคลึงกับที่ปรากฏในทฤษฎีของ เฮอริช เบอร์ก แต่มีข้อแตกต่างดังนี้

2.1 ครูอาชีวศึกษาทั้งที่พอใจ และไม่พอใจในอาชีพ มีความรู้สึกต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ในระดับสูง ทั้งที่องค์ประกอบชนิดนี้เป็นองค์ประกอบค้ำจุนตามทฤษฎีของเฮอริช เบอร์ก

2.2 ครูอาชีวศึกษามีความรู้สึกต่อการได้รับความยอมรับนับถืออยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

2.3 ครูอาชีวศึกษาที่ไม่มี ความพึงพอใจในอาชีพมีความรู้สึกต่อฐานะของอาชีพ

ในสายตาของสังคมในระดับต่ำที่สุด

ส่วนอายุ สถานที่ปฏิบัติราชการ และระดับการศึกษาของแต่ละบุคคลไม่ได้ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจในอาชีพแต่อย่างใด

วีระชาติ แก้วไสย (2518| 62-70) ทำการวิจัยเรื่อง "องค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา" จังหวัดเชียงราย โดยใช้ครูประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย จำนวน 375 คน เป็นประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ครูมีความรู้สึกต่อความสำเร็จของงานอยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาได้แก่ความรับผิดชอบและความปลอดภัยในการทำงาน มีความพึงพอใจในเรื่องนโยบายและการบริหารอยู่ในระดับต่ำสุด รองลงมาคือเงินเดือน ความเป็นอยู่ส่วนตัว และลักษณะของงาน ส่วนผลการเปรียบเทียบปรากฏว่า การสังกัด อายุราชการ และวุฒิทางครู ไม่ทำให้มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูแตกต่างกัน

คำนึ่ง นกแก้ว (2524| 81-83) ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 3" ใช้ครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 3 จำนวน 504 คน เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากร โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้ครู - อาจารย์เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการทำงานของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผลการวิจัยปรากฏว่า องค์ประกอบที่ทำให้ครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 3 รู้สึกพอใจในการทำงานมาก ได้แก่ การได้รับความยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ และลักษณะของงาน ส่วนองค์ประกอบที่ทำให้ครูอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาเขตการศึกษา 3 รู้สึกไม่พึงพอใจในการทำงาน ได้แก่ สภาพการทำงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา นโยบายและการบริหาร เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน จากการเปรียบเทียบความพึงพอใจและไม่พึงพอใจระหว่างครู-อาจารย์ที่มีอายุราชการ 1-10 ปี และอายุราชการ 11 ปีขึ้นไป ระหว่างผู้ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกัน

อุษณีย์ พานิชย์ไพศาลกุล (2527| 119-122) ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจของครู-อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นครูมัธยมศึกษาจำนวน 370 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความพึงพอใจของครู - อาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสรุปว่าความพึงพอใจของครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน จำแนกตามเพศและอายุราชการอยู่ในระดับปานกลาง โดยที่องค์ประกอบในการปฏิบัติงานที่ครู-อาจารย์มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ลักษณะของงาน รองลงมาคือความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ส่วนองค์ประกอบในการปฏิบัติงานที่ครู-อาจารย์มีความพึงพอใจต่ำสุดคือ เงินเดือน ค่าตอบแทนและสวัสดิการ รองลงมาคือความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และเมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครู-อาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ในกรุงเทพมหานครที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงาน พบว่าความพึงพอใจของครู-อาจารย์ชายและหญิงที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมไม่แตกต่างกัน แต่ความพึงพอใจของครู-อาจารย์ที่มีอายุราชการ 1-4 ปี และ 4 ปีขึ้นไปที่มีต่อองค์ประกอบในการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมแตกต่างกัน

นางนุช รุ่งกลิ่น (25301 50 - 56) ทำการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคเหนือ." จำนวนประชากร 475 คน ผลการวิจัยสรุปว่าปัจจัยที่ทำให้ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัศึกษามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากมี 6 ปัจจัย เรียงตามลำดับคือ

1. ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ การเข้าสอนในชั่วโมงสอนที่รับผิดชอบทุกครั้ง และสามารถสอนได้ครบถ้วนตามเนื้อหาหลักสูตรที่กำหนดไว้
2. ด้านความมั่นคงในการทำงาน ได้แก่ ครูรู้สึกมั่นใจในตำแหน่งหน้าที่การทำงานที่กำลังดำรงอยู่ กลุ่มผู้ร่วมงานเป็นผู้มีความรู้ความสามารถเหมาะสมที่จะดำเนินงานที่รับผิดชอบร่วมกันให้สำเร็จไปด้วยดี และครูผู้สอนรู้สึกปลอดภัยในการปฏิบัติงานการสอนในโรงเรียนของตน
3. ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ ได้แก่ การที่ได้สอนรายวิชาภาษาไทยซึ่งตรงกับความรู้ความสามารถ และการสอนเหมาะกับบุคลิกภาพของตน
4. ด้านความสำเร็จในการทำงาน ได้แก่ สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายเป็นกรณีพิเศษจนประสบผลสำเร็จ และสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในการสอนและการดำเนินงานต่าง ๆ ได้สำเร็จ
5. ด้านความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ได้แก่ บรรยากาศของ

ความเป็นมิตร ความเอื้ออาทรและความสามัคคีในหมวดวิชาของตน ทำให้มีความตั้งใจ และปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ และรู้สึกสบายใจที่จะปฏิบัติงานร่วมกับครู-อาจารย์ ในหมวดวิชาของตน

6. ด้านความก้าวหน้าในตำแหน่งการงาน ได้แก่ โรงเรียนส่งเสริมและสนับสนุน ให้ครูได้มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติมโดยการลาศึกษาต่อเพื่อให้มีวุฒิสูงขึ้น และครูได้รับมอบหมายงาน มีหน้าที่ความรับผิดชอบมากขึ้น

ส่วนปัจจัยที่ทำให้ครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความพึงพอใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย มี 4 ปัจจัย เรียงตามลำดับ คือ ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ด้านเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล ด้านนโยบายและการบริหารงาน และด้านสถานภาพทางสังคม

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู พบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีหลายองค์ประกอบ บางองค์ประกอบส่งผลในทางบวกต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น การได้รับการยอมรับนับถือ ความสำเร็จของงาน สักดิ์ศรีของอาชีพ ลักษณะของงาน เป็นต้น และบางองค์ประกอบส่งผลในทางลบต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เช่น เงินเดือนหรือค่าตอบแทนที่ได้รับ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชา เป็นต้น ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูที่มีอายุราชการ วุฒิการศึกษา สถานที่ปฏิบัติราชการ สังกัดต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยในประเทศที่เกี่ยวข้อง พบว่าครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาประสบปัญหาในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน หรืองานครูอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมาย งานในแต่ละด้านมีปัญหาอยู่ในระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งปัญหาเหล่านี้ น่าจะส่งผลถึงระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครู เพราะความพึงพอใจนั้นเกิดจากการได้รับการตอบสนอง ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ถ้าได้รับการตอบสนองที่ตรงกับความต้องการ บุคลากรก็จะมี ความพึงพอใจหรือเกิดความรู้สึกที่ดีต่อการทำงาน ถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ก็ จะเกิดความอึดอัดใจ เบื่อหน่ายที่จะทำงาน

2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

2.2.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู

เบนเนต (Bennett 1967| 52-54) ได้ทำการศึกษาถึงการสอนวิทยาศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในรัฐเท็กซัส พบว่า

1. อุปกรณ์การสอนวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่เพียงพอ
2. โดยทั่วไปการปฏิบัติการจะรวมอยู่ในการสอนวิทยาศาสตร์ การปฏิบัติการจะรวมอยู่ในการให้นักเรียนทำเอง การสาธิตปัญหาเฉพาะตัว การค้นคว้าจากหนังสือและงานกลุ่ม
3. โดยทั่วไปครูใช้หนังสือประกอบการสอนหลายเล่ม
4. ปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขมีดังนี้
 - 4.1 ต้องการเครื่องมือทดลองวิทยาศาสตร์มากขึ้น
 - 4.2 ต้องการห้องเรียนและห้องทดลองวิทยาศาสตร์มากขึ้น
 - 4.3 ต้องการเพิ่มเวลาในการสอนวิทยาศาสตร์มากขึ้น
 - 4.4 ต้องการตำราที่ดี
 - 4.5 ต้องการห้องเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่าเดิม

มอร์เร (Moore 1977| 145-149) ได้ทำการวิจัยเพื่อหาความแม่นยำของเครื่องมือที่จะใช้ศึกษาปัญหาและความต้องการของครูวิทยาศาสตร์จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูประถมศึกษา 60 คน และครูมัธยมศึกษา 80 คน โดยการสร้างแบบสอบถามที่แสดงปัญหาและความต้องการของครูวิทยาศาสตร์รวม 117 ข้อ เกี่ยวกับปัญหาของผู้เรียน การวัดและประเมินผล การจัดชั้นเรียน วิธีสอนการเตรียมการสอน วัสดุอุปกรณ์ และการปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับความต้องการและปัญหาที่ครูประสบมากที่สุดคือ ความต้องการในด้านทักษะ พื้นฐานในการหาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ต้องการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนในด้านความเข้าใจ ต้องการด้านเนื้อหา วิธีการสอนที่สูงขึ้น ส่วนปัญหาและความต้องการในด้านอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการเตรียมการสอน และการนำนักเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน ต้องการห้องสมุดทางวิชาการที่จัดให้กับครูโดยเฉพาะ และเครื่องมือที่ศึกษานี้มีความเชื่อมั่นและแม่นยำตรงตามโครงสร้าง .สามารถนำไปใช้กับปัญหาและความต้องการ

ของครูวิทยาศาสตร์ ในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาได้เป็นอย่างดี

มอร์เร และ แบลงเคนชิป (Moore and Blankenship 1978| 513-518) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของครูวิทยาศาสตร์ เพื่อศึกษาว่าระดับความต้องการของครูจาก ปัญหาที่ประสบในการสอนวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างประชากรเป็นครูวิทยาศาสตร์ จำนวน 283 คน จาก 21 โรงเรียน ของเมืองแฮริส รัฐเท็กซัส พบว่า สิ่งที่ครูวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาต้องการมากที่สุด 2 อันดับแรก คือ พัฒนากิจกรรมหาเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ และการฝึกอบรมเกี่ยวกับวิธีสอน ลำดับความต้องการที่น้อยที่สุด คือ การประเมินผลและรายงาน ความก้าวหน้าของนักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ และยังพบว่าครูวิทยาศาสตร์ที่ทำการสอนใน ระดับชั้นและวิชาที่ต่างกันต้องการความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน ครูวิทยาศาสตร์ ระดับประถมศึกษาต้องการเกี่ยวกับการได้รับประสบการณ์ทางวิทยาศาสตร์ที่เป็นจริงมากที่สุด ส่วนครูที่มีประสบการณ์ในการสอนไม่เกิน 6 ปี มีความต้องการสูงในเรื่องการได้รับการอบรม ฝึกฝนเกี่ยวกับวิธีสอนวิทยาศาสตร์ ครูที่ถนัดสอนวิชาฟิสิกส์ต้องการมากที่สุดในเรื่องการปรับปรุง เนื้อหาวิชาให้สูงขึ้น

เชียพเพทา และคณะ (Chiappetta and others 1978| 233-237) ได้ทำการ วิจัยเพื่อศึกษาสิ่งที่ครูวิทยาศาสตร์ต้องการในการปรับปรุงสมรรถภาพการเรียนการสอนในระดับ มัธยมศึกษา โดยศึกษาจากครูวิทยาศาสตร์และผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นสมาชิกของสมาคมเพื่อการวิจัย การสอนวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Association for Research in Science Teaching) จำนวน 300 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูได้ตอบคำถามเกี่ยวกับสมรรถภาพตามที่ มีปัญหาและความต้องการ ทั้งหมด 432 ข้อ มีปัญหาที่สำคัญและสามารถนำไปใช้ปรับปรุง สมรรถภาพของครูวิทยาศาสตร์ได้เป็นอย่างดี คือ การจัดสิ่งแวดลอม และเครื่องช่วยอ่านวย ความสะดวกในการทำงานของครู ความต้องการความช่วยเหลือในการเตรียมการสอนและการ จัดสอนในชั้นเรียน ต้องการพัฒนาในด้านจิตวิทยาการเรียนรูที่สัมพันธ์กับเนื้อหาวิทยาศาสตร์ ต้องการให้จัดกิจกรรมการทดลองที่ได้ผล ต้องการเข้าใจวิธีสอนโดยกระบวนการสืบเสาะหา ความรู้และต้องการในด้านการวัดผลและประเมินผล

ไรซ์ (Rice 1978| 3862-A.-3863-A.) แห่งมหาวิทยาลัยไอโอวา ได้ทำการวิจัย การเปรียบเทียบความเข้าใจต่อระเบียบวินัยของโรงเรียน ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และ

ผู้บริหารโรงเรียน พบว่าสิ่งที่เป็นปัญหาที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับเรื่องวินัย คือการขาดความสนใจของนักเรียนในเรื่องระเบียบวินัย ความเกียจคร้าน และการคิดยาเสพติด เช่น การสูบบุหรี่และพวกแอลกอฮอล์

จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานครู พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับงานสอน ซึ่งครูวิทยาศาสตร์ประสบปัญหาขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ ห้องสมุด ครูวิทยาศาสตร์ต้องการให้มีการฝึกอบรมเพื่อปรับปรุงสมรรถภาพในการเตรียมการสอน การสอน การวัดและประเมินผล และจากการเปรียบเทียบความต้องการความช่วยเหลือของครูวิทยาศาสตร์ที่สอนในระดับชั้นต่างกันพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ที่สอนต่างระดับชั้นกันต้องการความช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ ไม่เหมือนกัน

2.2.2 งานวิจัยเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

เมอร์ริล (Merrill 1970 | 1547-A) ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครูและครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา" ใช้ประชากรจำนวน 186 คน ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบที่ทำให้ครูและครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษามีความพึงพอใจในงานสูง ได้แก่ การมีโอกาสได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ การได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความดี ผลสัมฤทธิ์ของงาน ความรับผิดชอบ ส่วนองค์ประกอบที่มีความพึงพอใจต่ำ ได้แก่ นโยบายของการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า อำนาจหน้าที่และการยอมรับนับถือ

เบอร์เก็ท (Bergeth 1971 | 6293-A.) ได้ทำการศึกษาวจัยเกี่ยวกับขวัญในการปฏิบัติงานของครูจำนวน 545 คน โดยพิจารณาปัจจัยที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ปัจจัยในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างครูใหญ่กับคณะครู ความสัมพันธ์ระหว่างคณะครู ความพึงพอใจในการสอน อัตราเงินเดือน เวลาที่ทำการสอน สถานภาพของครู ชุมชนที่ให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนในด้านอุปกรณ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ครูที่มีประสบการณ์การสอนมานานปี มีขวัญในการทำงานสูง
2. ครูที่มีความสัมพันธ์อันดีกับครูใหญ่ ความพึงพอใจในการสอน มีวัสดุอุปกรณ์ และมีความพึงพอใจที่ชุมชนให้ความช่วยเหลือแก่โรงเรียนเป็นอย่างดี ครูจะมีขวัญในการทำงานสูงด้วยเช่นกัน

3. ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับวิทยุในการปฏิบัติงานสูงกว่าครูที่ทำการสอนในโรงเรียนที่มีขนาดเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพึงพอใจในงานสอนและสถานภาพของครู รวมทั้งมีวิสัยทัศน์ในการทำงานอย่างเพียงพอ จะช่วยให้ครูมีขวัญสูง

วิคสตรอม (Wickstrom 1971: 1249-A) ทำการวิจัยหาระดับและสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู และหาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบเหล่านี้กับเพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับชั้นที่สอนและตำแหน่งหน้าที่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 373 คน โดยวิธีให้ครูบอกสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจ จากผลการวิจัยพบว่า สิ่งที่ทำให้ครูเกิดความพึงพอใจสูงสุด 4 ประการ คือ ความรู้สึกที่ได้รับความสำเร็จในการทำงาน ลักษณะของงานที่ทำ ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา และความรับผิดชอบ ส่วนสิ่งที่ทำให้ครูเกิดความไม่พึงพอใจได้แก่ นโยบายและการบริหาร สภาพการทำงานและผลของงานที่ผลกระทบต่อชีวิตส่วนตัวของครู สำหรับเพศและตำแหน่งหน้าที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญ

เวเลซ (Velez 1972: 997-A) ทำการวิจัยเรื่อง "ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในองค์ประกอบภายในและภายนอกของผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย" องค์ประกอบภายนอกของงาน (Extrinsic Job Factors) ได้แก่ สถานภาพทางกายภาพในการปฏิบัติงาน เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล สถานภาพของงาน การบริหาร และการควบคุมงาน นโยบายของการบริหารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ส่วนองค์ประกอบภายในของงาน (Intrinsic Job Factors) ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะของงาน ความรับผิดชอบและความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 538 คน ผลการวิจัยสรุปว่า

1. ผู้ปฏิบัติไม่พอใจต่อองค์ประกอบภายนอกของงาน ซึ่งได้แก่ เงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล นโยบายการบริหาร ส่วนองค์ประกอบภายในที่สำคัญน้อยที่สุด ได้แก่ ความก้าวหน้าในการทำงาน
2. ผู้ปฏิบัติในมหาวิทยาลัยเอกชน มีความพึงพอใจมากกว่าผู้ปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยของรัฐ
3. ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติงาน มีส่วนทำให้ความ

พึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

เอ็มมานูเอล (Emmanuel 1979: 635-A) ทำการศึกษาวิจัย "ความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน และวิทยาลัยเทคนิคแห่งรัฐคอนเนตทิคัต" ใช้กลุ่มตัวอย่างประชากร 200 คน จากวิทยาลัยชุมชน 12 แห่ง วิทยาลัยเทคนิค 4 แห่ง โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อทดสอบทฤษฎีค้ำจุน-จูงใจของเฮอริช เบอร์ก และเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพส่วนตัว ปัจจัยจูงใจกับระดับความพึงพอใจในการทำงานของอาจารย์โดยส่วนรวม ผลการวิจัยสรุปว่า

1. อาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน มีความพึงพอใจในงานมากกว่าอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิค องค์ประกอบของการบังคับบัญชา นโยบายและการบริหารงานเป็นตัวทำให้เกิดความพึงพอใจในงานให้แก่อาจารย์ในวิทยาลัยทั้ง 2 แห่ง สิ่งที่ทำให้เกิดความไม่พึงพอใจคือ องค์ประกอบของตัวงาน และอาจารย์ในวิทยาลัยเทคนิคมีความปรารถนาในองค์ประกอบที่ยอมรับนับถือมากกว่าอาจารย์ในวิทยาลัยชุมชน
2. ปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับความพึงพอใจในการทำงาน
3. ในบรรดาสถานภาพส่วนตัว มีเพียงภูมิลำเนาเกี่ยวกับเชื้อชาติเท่านั้นที่พบว่ามีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจในการทำงาน

จากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศเกี่ยวกับความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครู พบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาองค์ประกอบที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครู โดยองค์ประกอบที่ส่งผลในทางบวกได้แก่ การได้รับการยกย่อง ความสำเร็จของงาน การมีโอกาสได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ของงาน ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน ลักษณะของงาน องค์ประกอบที่ส่งผลในทางลบต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานครูได้แก่ ค่าตอบแทน ความก้าวหน้า สภาพการทำงาน นโยบายและการบริหาร และจากการศึกษาเปรียบเทียบระดับการศึกษา ตำแหน่ง ช่วงเวลาในการปฏิบัติงานพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีส่วนทำให้ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน

จากการศึกษาวิจัยต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของครูจากปัญหาที่ประสบจากการสอนวิทยาศาสตร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้องกับองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู เช่นเดียวกับงานวิจัย
ในประเทศ

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว จะเห็นว่าครูวิทยาศาสตร์
ประสบปัญหาในการปฏิบัติงานครูแทบทุกด้านในระดับที่แตกต่างกันไป ซึ่งน่าจะส่งผลถึงความ
พึงพอใจในการปฏิบัติงานครู แต่เมื่อศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับความพึงพอใจแล้ว ส่วนใหญ่เป็น
การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยระดับความ
พึงพอใจในการปฏิบัติงานครูเลย จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาระดับความพึงพอใจในการปฏิบัติ
งานครูของครูวิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีขนาดต่างกัน ในกรุงเทพมหานคร



ศูนย์วิทย์ทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย